

Ohranjanje krajinskih značilnosti na kmetijah: smernice in obstoječi finančni mehanizmi

**Sara Kanalec, Aja Bončina, Felicita Urzi, Minja Krstić,
Elena Bužan**

UNIVERZA NA PRIMORSKEM
UNIVERSITÀ DEL LITORALE / UNIVERSITY OF PRIMORSKA

FAKULTETA ZA MATEMATIKO, NARAVOSLOVJE IN INFORMACIJSKE TEHNOLOGIJE
FACOLTÀ DI SCIENZE MATEMATICHE NATURALI E TECNOLOGIE INFORMATICHE
FACULTY OF MATHEMATICS, NATURAL SCIENCES AND INFORMATION TECHNOLOGIES

Glagoljaška 8, SI - 6000 Koper

Tel.: (+386 5) 611 75 70

Fax: (+386 5) 611 75 71

www.famnit.upr.si

info@famnit.upr.si

UNIVERZA NA PRIMORSKEM
UNIVERSITÀ DEL LITORALE
UNIVERSITY OF PRIMORSKA

Titov trg 4, SI – 6000 Koper

Tel.: + 386 5 611 75 00

Fax.: + 386 5 611 75 30

E-mail: info@upr.si

<http://www.upr.si>

Naročnik: Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano
Agencija Republike Slovenija za kmetijske trge in razvoj podeželja
Dunajska 150, p. p. 159, 1001 Ljubljana

Izvajalec: Univerza na Primorskem, Fakulteta za matematiko, naravoslovje in
informacijske tehnologije
Glagoljaška 8
6000 Koper

Priročnik je nastal v sklopu projekta »EDUFarm – OHRANJANJE BIOTSKE PESTROSTI KMETIJSKE
KRAJINE Z RAZVOJEM IN VKLJUČEVANJEM UČNEGA MODELA V KMETIJSKO DEJAVNOST«,
financiranega iz Podukrepa 16.5 – Podpora za skupno ukrepanje za blažitev podnebnih sprememb ali
prilagajanje nanje ter za skupne pristope k okoljskim projektom in stalnim okoljskim praksam.

Vodja projekta: dr. Elena Bužan

Avtorji: Sara Kanalec, Aja Bončina, dr. Felicita Urzi, Minja Krstič, dr. Elena Bužan

Uredili: Aja Bončina, dr. Elena Bužan, dr. Felicita Urzi

Strokovni pregled ustreznosti: dr. Felicita Urzi

Avtorica slikovnih ilustracij: Urška Kajtna

Odgovorna oseba UP FAMNIT:
dr. Ademir Hujdurovič

O projektu in projektih partnerjih

Upravljanje kmetije na posebnih območjih varstva je poseben izziv, saj je treba najti ravnovesje med ekonomskimi in naravovarstvenimi vidiki. Zato smo v sklopu projekta »EDUFarm – Ohranjanje biotske pestrosti kmetijske krajine z razvojem in vključevanjem učnega modela v kmetijsko dejavnost« razvili smernice za učinkovit ter ekonomsko vzdržen model upravljanja kmetij v naravovarstvenih območjih s ciljem ohranjanja biotske raznovrstnosti. Razvili smo orodja, ki bodo služila za prenos znanja ne le ostalim kmetijam, temveč tudi drugim ciljnim skupinam (osnovnim in srednjim šolam, širši javnosti) z namenom osveščanja in izobraževanja o pomembnosti varovanja in ohranjanja biotske raznovrstnosti v kmetijski in kulturni krajini. EDUFarm je pilotni projekt, namenjen razvoju praktičnih rešitev za ohranjanje biotske raznovrstnosti. Naslavlja dva glavna cilja kmetijske politike, in sicer: i) zmanjševanje negativnih vplivov kmetijstva na okolje ter ii) izvajanje skupnih integriranih, sodobnih in multidisciplinarnih pristopov na področju kmetijstva za varstvo biotske raznovrstnosti ter prenos tega znanja različnim ključnim deležnikom s predstavitvijo funkcionalnega modela v praksi.

Komu je namenjen?

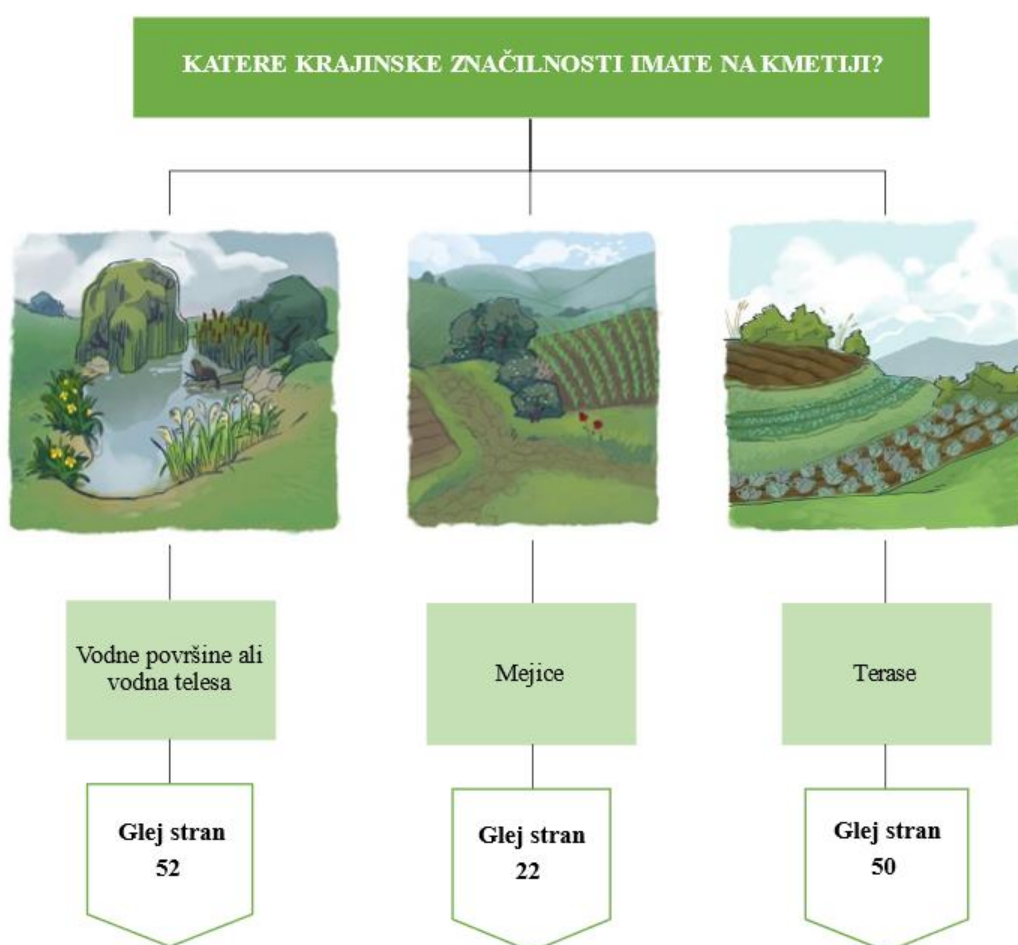
V sklopu projekta smo izdelali priložen priročnik, namenjen kmetijam, ki se nahajajo na območjih ohranjanja narave, ter kmetijam, ki si prizadevajo za boljše, trajnostno upravljanje in izvajanje kmetijskih praks z namenom ohranjanja in izboljšanja stanja biotske raznovrstnosti.

Namen in cilji priročnika

Priročnik vsebuje —i, ki jih imajo na svoji kmetiji. Priročnik je zasnovan tako, da kmetovalcem olajša iskanje informacij o obstoječih mehanizmih financiranja (npr. subvencijah), saj zagotavlja enostaven pregled obstoječih mehanizmov financiranja za ohranjanje krajinskih značilnosti, skupaj s pogoji za njihovo pridobitev, opisi in navedbo kontaktov, pomembnih za postopek prijave.

Kako uporabljati priročnik?

V priročniku smo oblikovali enostavno odločevalsko drevo, ki vsakemu kmetovalcu omogoča, da s pomočjo slikovnega gradiva enostavno opredeli krajinske značilnosti, ki jih ima na svoji kmetiji. Odločevalsko drevo omogoča enostaven pregled krajinskih značilnosti in z njimi povezanih finančnih mehanizmov ter omogoča individualen in preprost pristop za vsakega kmeta. Ko kmet na podlagi slik in kratkega opisa prepozna krajinsko značilnost na svoji kmetiji, ga odločevalno drevo preprosto vodi do pregleda daljšega opisa krajinske značilnosti in z njo povezanih razpoložljivih finančnih mehanizmov, pogojev za pridobitev in kontaktov, pomembnih za postopek pridobitve finančne podpore.

KAZALO VSEBINE

1	Zakaj je pomembno ohranjanje krajinskih značilnosti na kmetijah?	1
2	Kmetijstvo v naravovarstvenih območjih Slovenije	5
2.1	Kmetijstvo in naravovarstvena območja v Sloveniji	5
2.2	Trajnostno kmetijstvo in ohranjanje krajinskih značilnosti na kmetijah z roko v roki	5
2.3	Krajinske značilnosti so del izplačil skupne kmetijske politike	6
2.3.1	Predvidene spremembe SKP v obdobju 2023–2027	7
3	Odločevalsko drevo	8
	Krajinske značilnosti	13
4	Rastlinske krajinske značilnosti	13
4.1	Posamezna drevesa in grmi	13
4.1.1	Finančni mehanizmi	13
4.2	Skupine dreves in grmov	17
4.2.1	Finančni mehanizmi	18
4.3	Gozdna zaplata	19
4.3.1	Finančni mehanizmi	19
4.4	Mejica	22
4.4.1	Finančni mehanizmi	23
4.5	Obvodna vegetacija	26
4.5.1	Finančni mehanizmi	27
4.6	Visokodebelni (travniški) sadovnjak	27
4.6.1	Finančni mehanizmi	28
4.7	Vlažni travniki	36
4.7.1	Finančni mehanizmi	37
4.8	Robovi njiv	42
4.8.1	Finančni mehanizmi	42
4.9	Gozdni rob	44
4.9.1	Finančni mehanizmi	44
5	Geomorfološke in reliefne krajinske značilnosti	45
5.1	Kraške kotanje	45
5.1.1	Finančni mehanizmi	46
5.2	Površinska skalovitost	48
5.2.1	Finančni mehanizmi	48
5.3	Balvani in osamelci	49
5.3.1	Finančni mehanizmi	49
5.4	Terase	50
5.4.1	Finančni mehanizmi	51
6	Vodne krajinske značilnosti	52
6.1	Vodne površine ali vodna telesa	52
6.1.1	Finančni mehanizmi	52
6.2	(Melioracijski) jarki	53
6.2.1	Finančni mehanizmi	53
7	Kje najdemo obrazce	54
8	Kontakti inštitucij	56
9	Literatura in viri	60

KAZALO SLIK IN GRAFIKONOV

Slika 1: Prikaz števila dnevnih vrst metuljev in rastlin v odvisnosti s številom krajinskih značilnosti. ...3	3
Slika 2: Fotodokumentacija popisanih dnevnih vrst metuljev na pilotni kmetiji Mahne 4	4
Slika 3: Posamezna drevesa ali grmi v kmetijski krajini 13	13
Slika 4: Posameznega drevesa ali grmi v kmetijski krajini 17	17
Slika 5: Skupine dreves v kmetijski krajini 17	17
Slika 6: Gozdna zaplata v kmetijski krajini 19	19
Slika 7: Mejica v kmetijski krajini 22	22
Slika 8: Obvodna vegetacije v kmetijski krajini 26	26
Slika 9: Visokodebelni sadovnjak v kmetijski krajini 27	27
Slika 10: Vlažni travnik, ki ga prepoznamo s pomočjo značilne rastlinske vegetacije 36	36
Slika 11: Značilne rastline vlažnih travnikov: močvirska kukavica (1), močvirski tulipan (2), zdravilna strašnica (3), srčna moč (4) in vodna perunika (5) 36	36
Slika 12: Rob njive v kmetijski krajini 42	42
Slika 13: Gozdni rob v kmetijski krajini 44	44
Slika 14: Kraška kotanje v kmetijski krajini 45	45
Slika 15: Površinska skalovitost v kmetijski krajini 48	48
Slika 16: Osamelec v kmetijski krajini 49	49
Slika 17: Nepodprte (desno) in podprte terase (levo) v kmetijski krajini 50	50
Slika 18: Vodno telo okoli katerega se lahko nahaja obvodna vegetacija 52	52
Slika 19: Melioracijski kanal, okoli katerega je pogosta tudi obvodna vegetacija 53	53

SEZNAM KRATIC

ARSO	Agencija Republike Slovenije za okolje
DKOS	Dobro kmetijsko in okoljsko stanje zemljišč
DŽ	Dobrobit živali
EDUFarm	Projekt »Ohranjanje biotske raznovrstnosti kmetijske krajine z razvojem in vključevanjem izobraževalnega modela v kmetijsko dejavnost«
EIP	Evropsko partnerstvo za inovacije
EK	Ekološko kmetijstvo
EPO	Ekološko pomembna območja
EU	Evropska unija
FFS	Fitofarmaceutvska sredstva
GEN_PAS	Operacija reja lokalnih pasem, ki jim grozi prenehanje reje
GEN_SEME	Pridelava semenskega materiala avtohtonih in tradicionalnih sort kmetijskih rastlin
GEN_SOR	Pridelava avtohtonih in tradicionalnih sort kmetijskih rastlin
GERK	Grafična enota rabe kmetijskega gospodarstva
GVŽ	Glav velike živine
HAB	Operacija: Posebni traviščni habitati
KGZS	Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije
KMG	Kmetijsko gospodarstvo
KOPOP	Kmetijsko-okoljska in podnebna plačila
KRA_MEJ	Operacija ohranjanje mejic
KRA_VTSA	Operacija Visokodebelni travniški sadovnjaki
OMD	Območja z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost
OOTT	Ohranjanje okoljsko občutljivega trajnega travinja
PDM	Polna delovna moč
PRP	Program razvoja podeželja
PZR	Predpisane zahteve ravnanja
RKG	Register kmetijskih gospodarstev
RS	Republika Slovenija
SKP	Skupna kmetijska politika
VTR	Operacija Habitati ptic vlažnih ekstenzivnih travnikov

1 ZAKAJ JE OHRANJANJE KRAJINSKIH ZNAČILNOSTI NA KMETIJAH POMEMBNO?

Biotska raznovrstnost ali biodiverziteta je raznovrstnost življenja na Zemlji v najrazličnejših oblikah, od bakterij in gliv do rastlin in živali. Tudi ljudje smo del biodiverzitet. Biodiverzitet pa ni le raznolikost vrst, je tudi raznolikost znotraj posameznih vrst, ki je zapisana v genetski zasnovi osebkov. **Različna življenjska okolja in v njih bivajoča živa bitja tvorijo edinstvene ekosisteme.** Vsako živo bitje ima v svojem življenjskem okolju vlogo in pomembno prispeva k delovanju ekosistema (medsebojnemu prepletu živih organizmov in njihovih življenjskih okolij). Vloge, ki jih imajo organizmi v ekosistemih in so pomembne za človeka, imenujemo **ekosistemske storitve**. Organizmi vršijo zelo različne ekosistemske storitve (produkcija organske snovi, oprraševanje, so prehranski vir drugim organizmom, razgrajujejo odpadne snovi itd.). Vsak organizem tako pomembno prispeva k zapletenemu spletu med živimi organizmi in njihovimi življenjskimi okolji (imenovanimi habitati), skupaj pa tvorijo povezan ekosistem. Ta deluje kot celota; če iz zapletenega spleta odstranimo le en organizem, se lahko poruši delovanje celotnega ekosistema, saj le ta organizem opravlja posebno, edinstveno funkcijo, ki prispeva k delovanju celotnega spleta. **Krajinske značilnosti** so pomemben življenjski prostor številnih organizmov v kmetijski krajini.

NA KMETIJI IMAMO KRAJINSKE ZNAČILNOSTI, KI SO POMEMBNI HABITATI ZA RAZLIČNE ORGANIZME:

Za Slovenijo je značilna velika raznolikost reliefa z različnimi podnebnimi razmerami, tlemi, sestavo kamnin, vodo ter nadmorskimi višinami. Zaradi teh dejavnikov je slovenska krajina izjemno pestra.

Pestra krajina vključuje raznovrstnost reliefa, vodnega prostora, rastlinskih vrst, kulturno raznovrstnost, pomembna pa je tudi množičnost oz. številčnost oblik in pojavov v krajini (npr. mejice, močvirnati travniki itd.) (CRP V4-1434 2015). Velika pestrost krajin (t. i. **krajinska raznovrstnost**) omogoča izjemno veliko raznolikost kulturne mozaičnosti Slovenije, tudi v kmetijski krajini, in posledično veliko biotsko raznovrstnost življenjskih okolij in v njih živečih organizmov. Te raznolike krajine vsebujejo tudi zelo pomembni elementi, ki jih najdemo tudi v kmetijski pokrajini – krajinske značilnosti.

Krajinska značilnost je posamezen element v pokrajini (npr. drevo, mejica, visokodebelni sadovnjak, vlažni travnik itd.) (CRP V4-1434 2015). Ohranjanje raznolikih krajinskih značilnosti je zelo pomembno tudi na kmetijskih površinah, saj te predstavljajo pestre habitate za mnoge organizme. Organizmom nudijo zavetišče, prebivališče, počivališče, prostor za prehranjevanje in razmnoževanje in skrivališče ter pomembno vplivajo na počutje in življenje organizmov. Ohranjanje velike raznolikosti krajinskih značilnosti prispeva tudi k ohranjanju velike raznovrstnosti organizmov.

Ohranjanje krajinskih značilnosti pa ni pomembno le za ohranjanje organizmov, saj organizmi, ki naseljujejo krajinske značilnosti, zagotavljajo pridelovalcem **boljše pogoje za obratovanje kmetije** (opraševanje pridelkov, oblikovanje kvalitetne zemlje, čiščenje zraka, tal in vode, razgradnja odpadnih snovi itd.), zato je zelo pomembno, da na kmetijah ohranjamo pestre in raznolike krajinske značilnosti, ki zagotavljajo širok spekter ekosistemskih storitev.

Danes so tradicionalne kmetijske sisteme, s tem pa tudi tradicionalne načine kmetovanja, zamenjali intenzivni sistemi, kjer prevladujejo monokulturne površine. S spremembami je v Evropi prišlo tudi do upada nekaterih značilnih vrst kmetijske krajine, predvsem ptic, rastlin in žuželk. Raziskave kažejo, da homogenizacija (vzgojanje monokultur, homogena krajine) vodi do splošnega zmanjšanja biotske raznovrstnosti (Dudley in Alexander 2017). Spremembe vrst in sestave ekosistemov so posledica sprememb v prehranjevalnih spletih. S spreminjanjem strukture kmetijske krajine se postopoma izgubljajo habitati in viri hrane (Emmerson in sod. 2016). Tako si na ravni Slovenije in celotne Evropske unije prizadevamo za izboljšanje stanja biotske raznovrstnosti v kmetijski krajini, v prihodnje pa bo na voljo več finančnih mehanizmov, ki bodo namenjeni ohranjanju velike stopnje biotske raznovrstnosti v kmetijski krajini.

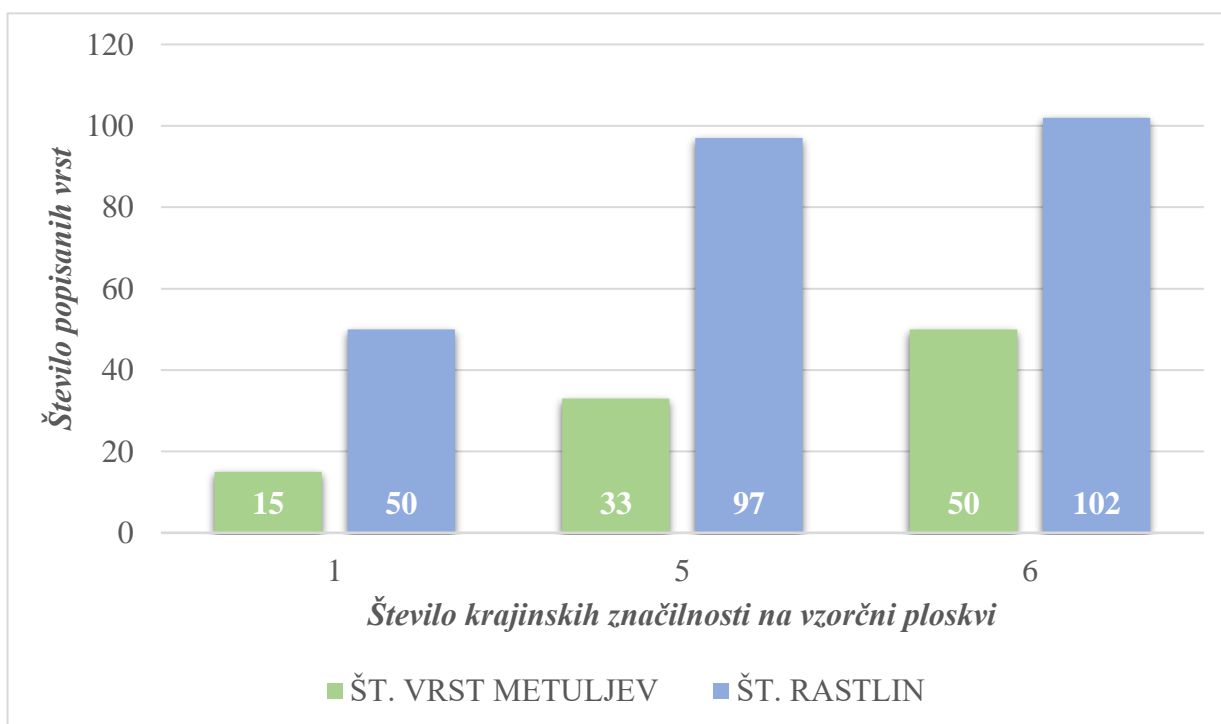
PRAKTIČNI PRIMER S ŠTUDIJE NA SLOVENSKE KMETIJI: VEČJA RAZNOLIKOST KRAJINSKIH ZNAČILNOSTI, VEČ OPRAŠEVALCEV

V sklopu projekta smo na pilotni kmetiji Mahne izvedli analizo številčnosti in vrstne raznolikosti bioindikatorskih vrst, in sicer **dnevnih vrst metuljev** (*Lepidoptera*, *Rhopalocera*) in **višjih rastlinskih vrst** (praprotnic in semenk) **v odvisnosti od števila in raznovrstnosti krajinskih značilnosti na kmetiji**. Izbrali smo tri vzorčna območja, ki so imela različno število krajinskih značilnosti: Območje A je imelo pet različnih krajinskih značilnosti (visokodebelni sadovnjak, gozdna zaplata, posamezna drevesa sadnih dreves in hrastov, nepodprte terase in širši rob njive), območje B je bilo najbolj pestro s šestimi krajinskimi značilnostmi (visokodebelni sadovnjak, gozdna zaplata, posamezna sadna drevesa, hrasti in gabri, rob njive, mejica in vodno telo), območje C pa je imelo le eno krajinsko značilnost, in sicer intenzivni nasad orehov. Vzorčenje je potekalo na pilotni kmetiji Mahne, ki se nahaja v vasi Javorje v občini Velike Lašče in spada v celoti pod ekološko pomembna območja (v nadaljevanju: EPO). EPO so po Zakonu o ohranjanju narave območja habitatnih tipov ali večjih ekosistemskih enot, ki pomembno prispevajo k ohranjanju biotske raznovrstnosti. Določena so z Uredbo o ekološko pomembnih območjih, ki opredeljuje območja in varstvene usmeritve za ohranitev ali doseganje ugodnega stanja habitatnih tipov ter prostoživečih rastlinskih in živalskih vrst in njihovih habitatov na teh območjih.

Na podlagi prisotnosti bioindikatorskih vrst (kot so npr. metulji) in številčnosti njihovih populacij je mogoče sklepati o kakovosti in količini ekoloških dejavnikov območja. Metulji imajo kratko življenjsko dobo, majhne populacije in kompleksne ekološke potrebe (štirje razvojni stadiji), zato majhnim spremembam v okolju sledijo hitreje kot dolgoživi organizmi z daljšimi razmnoževalnimi cikli. Zato so pomembna bioindikatorska skupina za hitro in učinkovito sledenje spremembam, ki jih povzročajo človekovi posegi v okolje. Dominantne vrste rastlin vplivajo na ekološke pogoje okolja, zato je od njih odvisno življenje ostalih živih bitij.

Rezultati: Analiza oz. popis bioindikatorskih vrst je potrdila, da **večja raznolikost krajinskih značilnosti kmetijskih površin pozitivno vpliva na vrstno pestrost (Slika 1)**. Na vzorčni krpi C, kjer se je nahajala le ena krajinska značilnost, in sicer intenzivni nasad orehov, smo našli kar **49 % manj dnevnih vrst metuljev**, ki veljajo za pomembne opraševalce kmetijskih vrtnin in sadnih drevij, ter za **30 % manj rastlinskih vrst** v primerjavi z vzorčno krpo B, kjer so kmetovalci ohranjali raznolike krajinske značilnosti ($n = 6$), območje pa upravljali trajnostno, upoštevajoč pomembnost ohranjanja velike biodiverzitete območja. Identificirali smo tudi vrste **metuljev (Slika 2), ki imajo v Sloveniji poseben naravovarstveni status**. Dve vrsti s Habitatne Direktive (II, IV) – travniškega postavneža (*Euphydryas aurinia*) in močvirskega cekinčka (*Lycaena dispar*); vrste z Rdečega seznama ogroženih vrst Slovenije – škrlatnega cekinčka (*Lycaena hippothoe*), močvirskega pisančka (*Melitaea diamina*) in navadnega slezovčka (*Pyrgus malvae*); ter vrsto iz Atlasa ogroženih vrst Slovenije – turkiznega modrina (*Polyommatus dorylas*). Prisotnost ravno teh vrst potrjuje, da so lahko **raznolike in dobro ohranjene krajinske značilnosti kmetije izjemno pomemben življenjski prostor za mnoge redke in ogrožene vrste**.

Naši rezultati potrjujejo, da z ohranjanjem raznolikih krajinskih značilnosti kmetijske krajine vplivamo na vrstno raznolikost organizmov, tako nevretenčarjev kot tudi številnih rastlinskih vrst, večja vrstna raznolikost ter medvrstna variabilnost pa pozitivno vplivata na ekosistemske funkcije in samo odpornost ekosistemov. Kmetovalci z raznovrstno krajino pridobijo številne ugodne ekosistemske storitve.

Slika 1: Prikaz števila opaženih dnevnih vrst metuljev in rastlin v odvisnosti s številom krajinskih značilnosti kmetijske krajine preučevanega območja

Slika 2: Fotodokumentacija popisanih dnevnih vrst metuljev na pilotni kmetiji Mahne (avtor: Aja Bončina)

2 KMETIJSTVO V NARAVOVARSTVENIH OBMOČJIH SLOVENIJE

2.1 KMETIJSTVO IN NARAVOVARSTVENA OBMOČJA V SLOVENIJI

Varovana območja vključujejo zavarovana območja in območja Nature 2000. V Sloveniji je kar 40 % ozemlja države del varovanih območij. Večina kmetijskih zemljišč se nahaja znotraj območij Nature 2000. Število varovanih območij se je najbolj povečalo leta 2004, ko so bila v Sloveniji določena območja Natura 2000 (ARSO, Varovana območja narave 2022). Eden izmed ključnih ciljev vzpostavljanja varovanih območij je ohranjanje biotske raznovrstnosti (Erisman in sod. 2016). Podatki za Slovenijo kažejo, da je več kot 37 % njenega ozemlja pokritega z območji Nature 2000, kar jo uvršča med države EU z največjo biotsko raznovrstnostjo. Dejavnosti, ki se izvajajo na območju, ne smejo imeti prekomernega vpliva na okolje. Hkrati kmetijska dejavnost ne sme biti premalo intenzivna, saj se lahko z opustitvijo kmetovanja izgubi vpliv dolge tradicije kmetijske rabe, ki je omogočila razvoj edinstvenih habitatov in naselitev različnih vrst skozi čas. Cilj je ohranjati biotsko raznovrstnost kmetijske krajine (revizijsko poročilo Ravnanje z varstvenimi območji natura 2000, 2017). Po podatkih iz leta 2011 je v Sloveniji 19,9 % kmetijskih zemljišč znotraj varovanih območij.

2.2 TRAJNOSTNO KMETIJSTVO IN OHRANJANJE KRAJINSKIH ZNAČILNOSTI NA KMETIJAH Z ROKO V ROKI

Ohranjanje območij Nature 2000 v kmetijski krajini vključuje tudi ohranjanje načinov kmetovanja v teh območjih. Izginjanje ekstenzivnih kmetijskih površin je največja grožnja za izgubo biodiverzitete na kmetijskih površinah; od 50. let prejšnjega stoletja je izginil velik del ekstenzivnih površin (Kmetovanje za Naturo 2000, 2018). Študije kažejo, da večja kompleksnost, odpornost in raznolikost ekosistemov pozitivno vplivajo na večjo biotsko raznovrstnost. Danes je v kmetijskih ekosistemih prisoten trend pridelovanja monokultur, ki so si genetsko zelo podobne. Takšni kmetijski ekosistemi (v nadaljevanju: agroekosistemi) so zelo občutljivi na bolezni, škodljivce in pomanjkanje hranil v tleh. Agroekosistemi, v katerih kmetovalci pridelujejo več različnih vrst pridelkov in ohranjajo veliko biotsko raznovrstnost, so bolj odporni na bolezni in škodljivce ter so bolj trajnostni. Takšen tip kmetovanja imenujemo **trajnostno kmetijstvo** (Erisman in sod. 2016). Temelji trajnostnemu kmetijstvu so bili postavljeni pred skoraj 60 leti, ko je šest evropskih držav (današnje Belgija, Nemčija, Nizozemska, Francija, Italija in Luksemburg) s podpisom Rimske pogodbe opredelilo cilje takrat oblikovane skupne kmetijske politike (SKP), in sicer zagotavljanje redne oskrbe z živili (po primernih cenah), dvig storilnosti v kmetijski pridelavi, primerno rabo naravnih virov in varovanje okolja (Erjavec 2007). V naslednjih desetletjih so sledile številne vmesne reforme, ki so bile predvsem reakcija na aktualne spremembe v kmetijskem sektorju in družbi nasploh. Ob presežkih hrane v 80. letih so v ospredje pričela stopati okoljska vprašanja, ki so bila s sprejetjem Agende 21 leta 1992 že nadgrajena v samostojnem poglavju o trajnostnem upravljanju zemljišč in drugih naravnih virov (Slabe Erker in sod. 2018).

2.3 KRAJINSKE ZNAČILNOSTI SO DEL IZPLAČIL SKUPNE KMETIJSKE POLITIKE

Na ravni Evropske unije se trajnostno kmetijstvo obravnava v okviru **Skupne kmetijske politike (SKP)**. Ta združuje družbeno, gospodarsko in okoljsko trajnost (*SKP 2023-2027*). Skupna kmetijska politika ali SKP je bila vzpostavljena leta 1962. Njen glavni namen je zagotoviti kakovostno in cenovno dostopno hrano za prebivalce Evropske unije. Poleg tega se v okviru skupne kmetijske politike zagotavlja tudi primeren življenjski standard za kmetovalce, istočasno pa ohranjanje naravnih virov in varovanje okolja (*Evropska komisija, CAP at a glance 2022*).

Skupna kmetijska politika je razdeljena na dva stebra:

- prvi steber: neposredna plačila,
- drugi steber: program razvoja podeželja.

Prvi steber temelji na neposrednih plačilih kmetovalcem v Evropski uniji. Neposredna plačila kmetovalcem omogočajo stalen dohodek, kar pripomore k ohranjanju kmetijske dejavnosti (*GOV.SI, Neposredna plačila za kmetije 2022*). Plačila se dodelijo na hektar kmetijskih zemljišč. Prvotno so bila neposredna plačila namenjena nadomestilu kmetov za višje standarde, ki veljajo v Evropi, da so bili konkurenčni na svetovnem trgu. Leta 2015 je bil prvi steber dopolnjen s tako imenovanimi »ozelenitvenimi ukrepi«, ki zahtevajo določene okoljske storitve za 30 % neposrednih plačil (*Evropska komisija, Sustainable land use (greening) 2022*).

V **prvi steber** SKP spada tudi **navzkrižna skladnost**, ki kmetovalce spodbuja k izpolnjevanju visokih standardov EU (*ibid.*). Navzkrižno skladnost sestavljajo predpisane zahteve ravnanja (PZR) in standardi za ohranjanje dobrega kmetijskega in okoljskega stanja zemljišč (DKOS). Predstavljajo minimalne zahteve s področij okolja, podnebnih sprememb, dobrega kmetijskega stanja zemljišč, javnega zdravja, zdravja živali in rastlin ter dobrobiti živali (*Uredba o navzkrižni skladnosti 2021, Ur. l. RS, št. 184/21*;). Kot je zapisano v Uredbi o spremembah Uredbe o navzkrižni skladnosti (*Ur. l. RS, št. 184/21*), se z navzkrižno skladnostjo kmetovalce spodbuja k izpolnjevanju visokih standardov EU za javno zdravje in dobro počutje ter zdravje rastlin in živali. Navzkrižna skladnost je tudi ta, ki podaja smernice za bolj trajnostno evropsko kmetijstvo.

Drugi steber vključuje ciljno usmerjene programske podpore za trajnostno in okolju prijazno gospodarjenje ter razvoj podeželja, kar pozitivno vpliva na ohranjanje velike biotske raznovrstnosti. Slovenija se je v skladu s strateškim načrtom 2014–2020 zavezala k spodbujanju prenosa tehnologije in znanja v sektorju kmetijstva, gozdarstva in podeželja za njihovo rast in blaginjo. Pomemben del kmetijstva predstavljata pridelava in predelava hrane, poleg njiju pa tudi trženje, zato je bil eden izmed ciljev usmerjen v organizacijo živilske verige. V okviru programa so se zavzemali za ohranjanje raznolike kmetijske dejavnosti na vseh območjih Slovenije. S tem so želeli spodbuditi ohranjanje kmetij in posledično omogočiti njihovo konkurenčnost na trgu.

Poleg gospodarskega vidika se znotraj drugega stebra osredotočajo tudi na okolje in dobrobit živali. Cilj je ohraniti in/ali obnoviti oziroma izboljšati stanje ekosistemov, ki se nahajajo v kmetijski krajini (*Program razvoja podeželja RS za obdobje 2014–2020–2022, dostopno na: [povezavi](#)*).

2.3.1 PREDVIDENE SPREMEMBE SKP V OBDOBJU 2023–2027

Evropski zeleni dogovor prepoznava pomen pravičnega, zdravega in okolju prijaznega prehranskega sistema v strategiji »od vil do vilic«, zato naj bi se v prihodnjih letih vsaj 40 % proračuna SKP za obdobje 2023–2027 namenilo podnebnim ukrepom. Zeleni dogovor priznava tudi, da EU ne dosega cilja zaustavitve izgube biotske raznovrstnosti, kar pa je predvsem posledica netrajnostne rabe zemljišč (Scown in sod. 2020), ki jo v obliki intenzivnega kmetijstva zaznavamo tudi v Sloveniji.

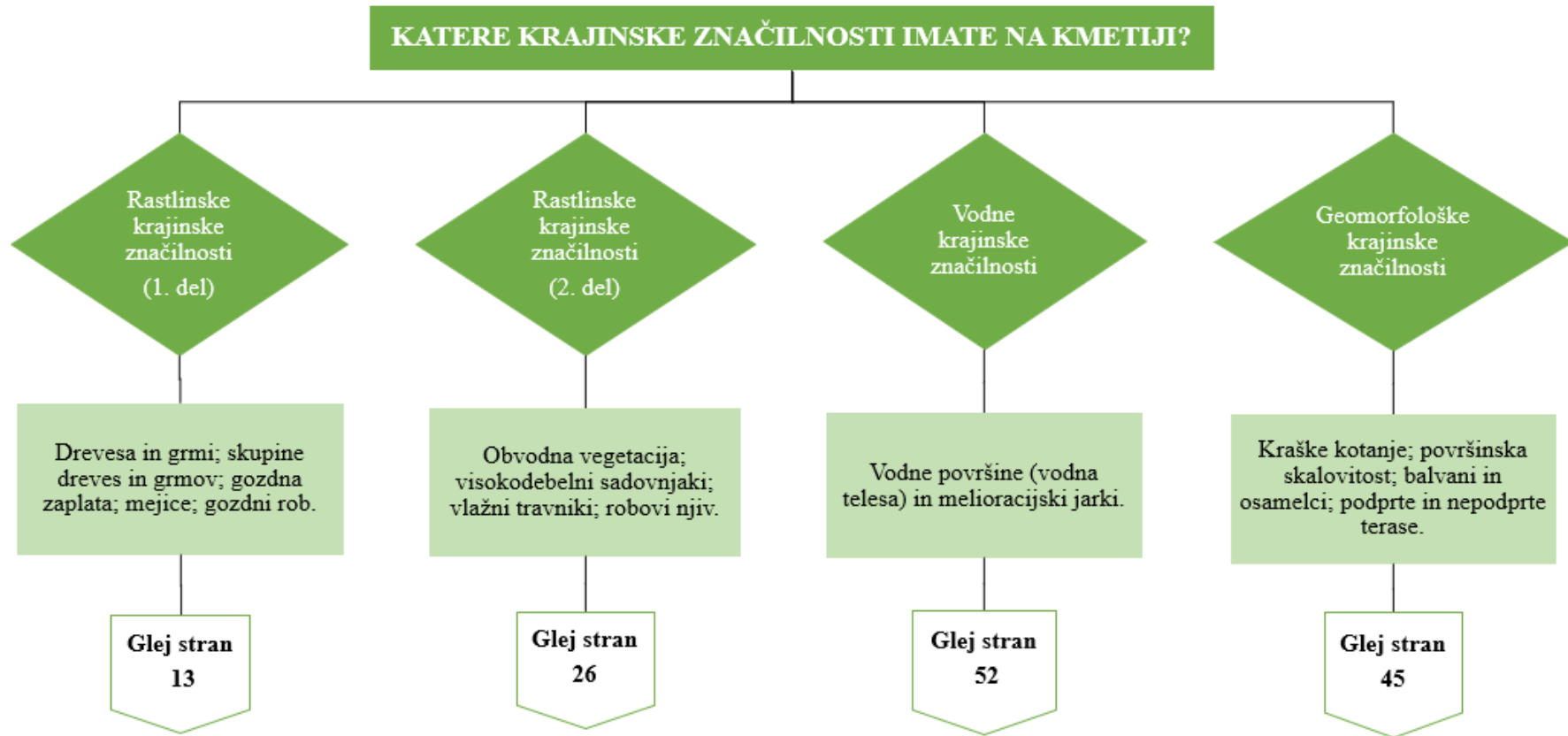
Članice EU so morale do 31. decembra 2021 predložiti strateške načrte SKP za obdobje 2023–2027. Po tem je imela Evropska komisija šest mesecev časa za odobritev načrtov, ki pridejo v veljavo januarja 2023. Novi pristopi SKP, ki temeljijo na ciljih uspeha, so bolj prožni in upoštevajo lokalne pogoje in potrebe, hkrati pa povečujejo ambicije EU glede trajnosti ([Evropska komisija, CAP Strategic Plans 2022](#)). Skupna kmetijska politika za obdobje 2023–2027 bo temeljila na treh splošnih ciljih in devetih specifičnih ciljih, kamor spadajo tudi i) spodbujanje prehranske varnosti; ii) krepitev skrbi za okolje in podnebne ukrepe ter iii) krepitev podeželskih območij ([Strateški načrt skupne kmetijske politike 2023–2027 za Slovenijo, 2022](#)).

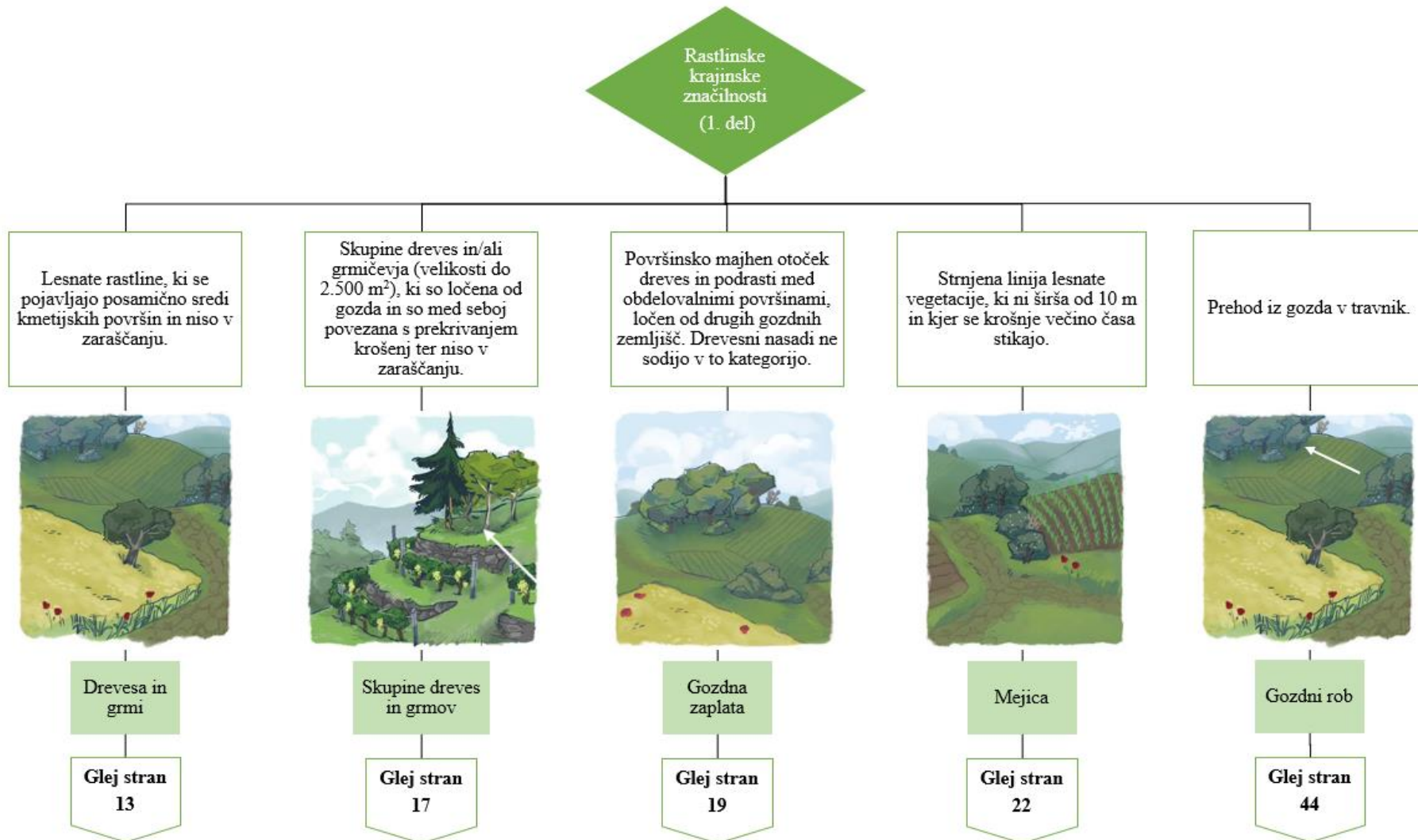
V okviru prvega stebra bo 25 % sredstev, v okviru drugega stebra pa več kot 35 % sredstev namenjenih shemi za okolje in podnebje. Cilj te je ohranjanje naravnih virov in narave, biotske raznovrstnosti ter prilagajanje podnebnim spremembam ([Okoljsko poročilo za strateški načrt skupne kmetijske politike za obdobje 2023–2027 za slovenijo, 2022](#)). Vse več ukrepov in sredstev bo v prihodnosti kmetijstva v Sloveniji usmerjenih tudi v ohranjanje krajinskih značilnosti.

Nekatere spremembe, ki jih zajema strateški načrt SKP 2023–27 za Slovenijo:

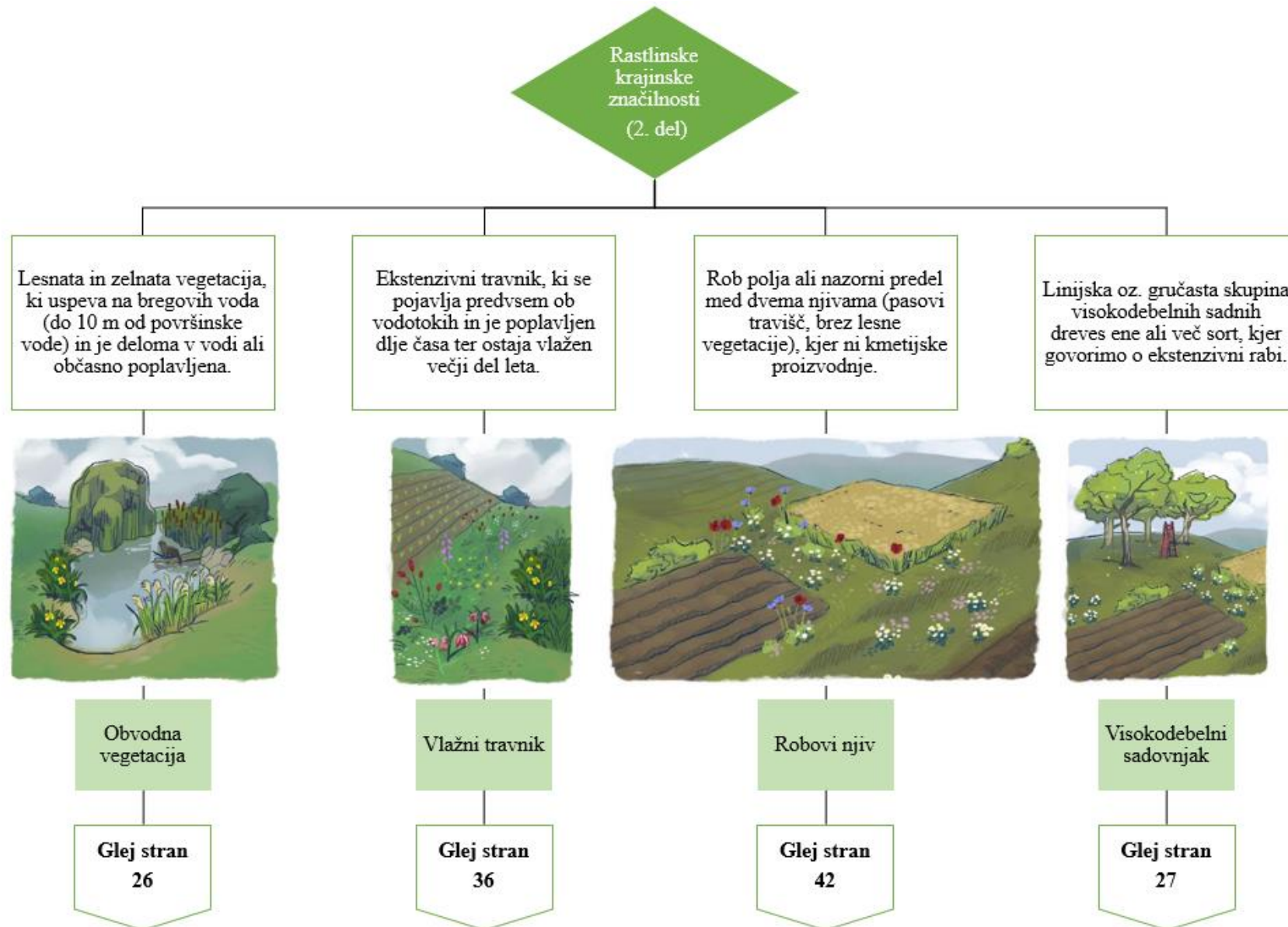
- vključitev **površine krajinskih značilnost v površine, ki so upravičene do uveljavljanja subvencij,**
- »ozelenitev« **neposrednih plačil** (25 % neposrednih plačil bo namenjenih zelenim plačilom),
- uvedba **novih intervencij za varstvo okolja** (Plačila Natura 2000, izvajanje ukrepov v zavarovanih območjih),
- naložbe, ki bodo **financirale naravovarstvene intervencije** (ureditev mejic, ohranjanje ekstenzivnih travnikov in drugih krajinskih značilnosti),
- **večji obseg površin ekološkega kmetovanja** ([Okoljsko poročilo za strateški načrt skupne kmetijske politike za obdobje 2023–2027 za Slovenijo, 2022](#)).

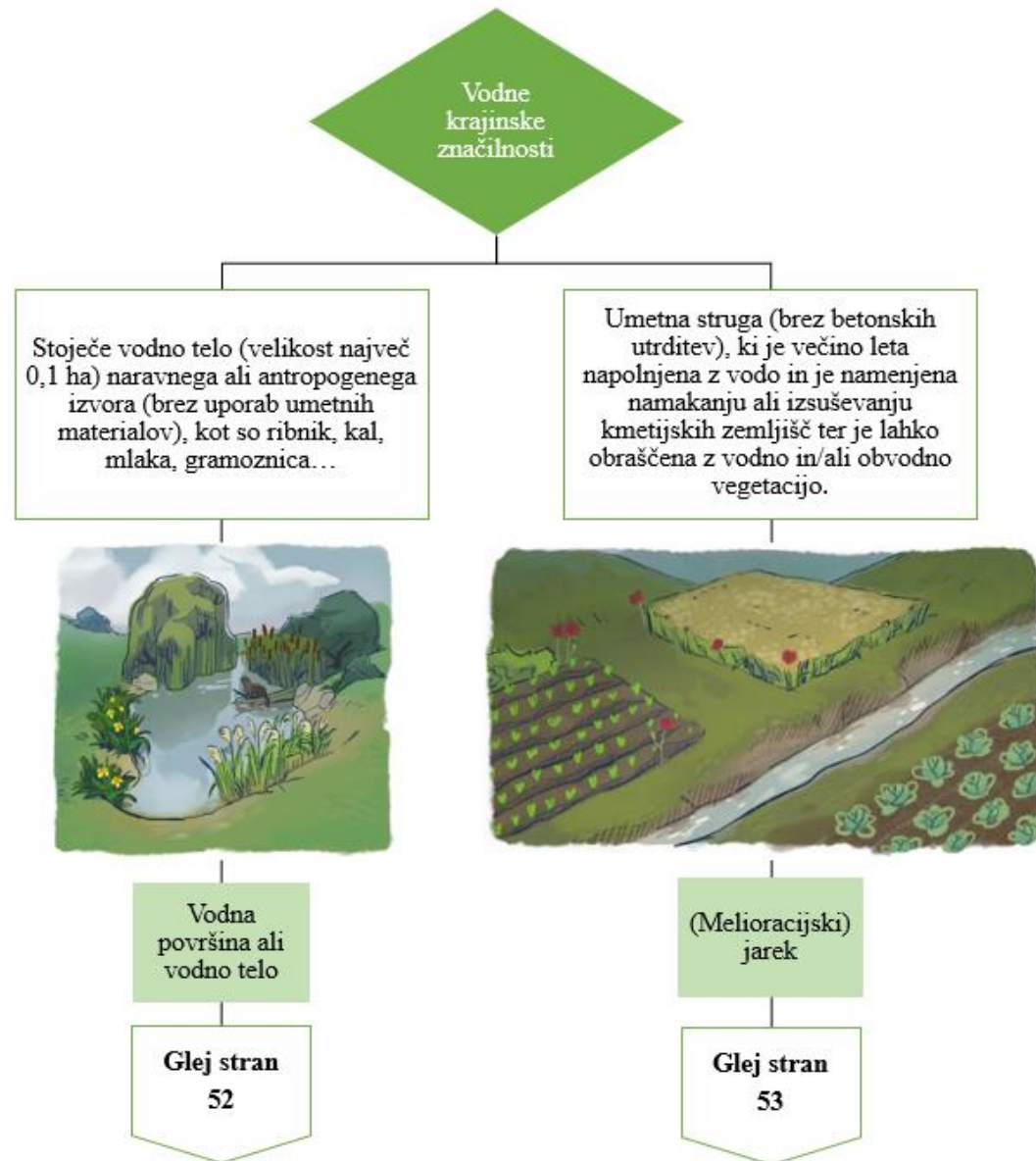
3 ODLOČEVALSKO DREVO

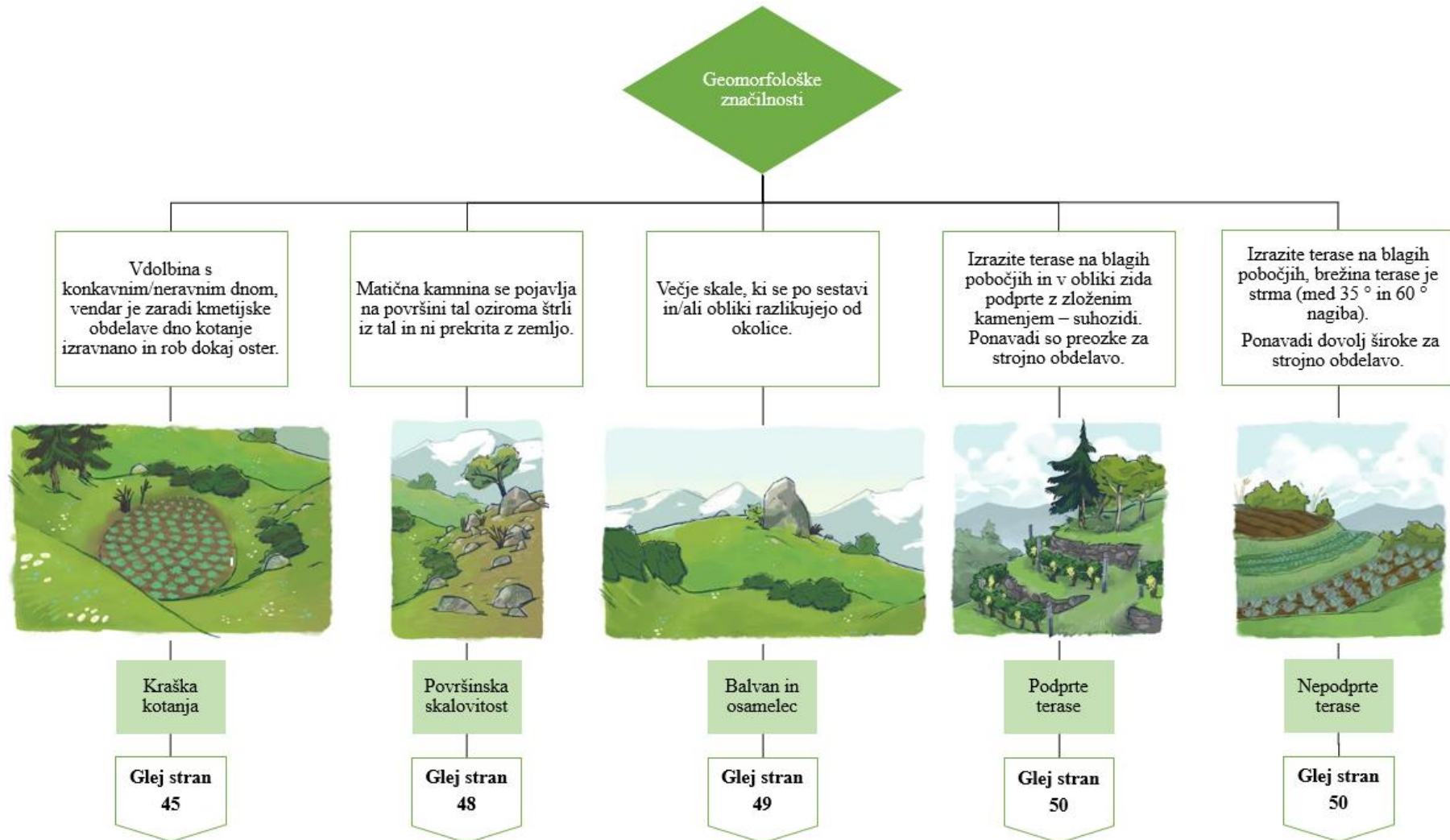

KRAJINSKE ZNAČILNOSTI

4 RASTLINSKE KRAJINSKE ZNAČILNOSTI

4.1 POSAMEZNA DREVESA IN GRMI

Slika 3: Posamezna drevesa ali grmi v kmetijski krajini (avtor: Urška Kajtna)

Posamezna drevesa in grmi so lesnate rastline v kmetijski krajini, kjer imajo pomembno estetsko in ekološko vlogo. Odraslo drevo je po navadi visoko vsaj 5 m. Grm mora biti razvejan, brez razločnega debla, graditi mora nizko krošnjo, ki le redko presega višino 5 m (Golobič in sod. 2015). Golobič in sodelavci (2015) so prepoznali nekatere bolj pogoste vrste posameznih vrst dreves. Med njimi so lipovec (*Tilia cordata*), lipa (*Tilia platyphyllos*), graden (*Quercus petraea*), dob (*Quercus robur*), jesen (*Fraxinus excelsior*) in oreh (*Juglans regia*). Na Primorskem sta pogosta še koprivovec (*Celtis australis*) in bela murva (*Morus alba*).

Finančni mehanizmi:

1. Posamezna drevesa so del Uredbe o spremembah in dopolnitvah uredbe o zvrsteh naravnih vrednot (Ur. l. RS, št. 67/03) (2003); dostopno na: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=URED2748>.
2. Posamezna drevesa so del Uredbe o spremembah Uredbe o navzkrižni skladnosti (Ur. l. RS, št. 184/21): DKOS 7 – Ohranjanje krajinskih značilnosti <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=URED8429>.

4.1.1 FINANČNI MEHANIZMI

Posamezna drevesa in grmi kot del naravnih vrednot

Uredba o spremembah in dopolnitvah Uredbe o zvrsteh naravnih vrednot (Ur. l. RS, št. 67/03)(2003) posamezna drevesa opredeljuje kot drevesne naravne vrednote. V 3. členu uredba navaja pogoje za opredelitev: »Naravna vrednota so posamezna drevesa, ki so izjemnih dimenzij, habitusa, starosti, ekosistemsko, znanstveno-raziskovalno in pričevalno pomembna ter vključujejo tudi rastišče takšnih dreves.« Le opredeljena drevesa, ki se nahajajo v prilogi dokumenta (Priloga 1), so opredeljena kot drevesne naravne vrednote. Ohranjanje in vzdrževanje posameznih dreves je opredeljeno v Pravilniku

o spremembah in dopolnitvah *Pravilnika o določitvi in varstvu naravnih vrednot* (Ur. l. RS, št. 7/19, 2019; dostopno na: *Pravilnik o določitvi in varstvu naravnih vrednot*). Kot drevesne naravne vrednote so opredeljene le vrste, ki so prikazane v Prilogi 1.

Smernice za ohranjanje posameznih drevesnih vrst kot naravnih vrednot so sledeče (opisane v Prilogi 4 – *Pravilnik o spremembah in dopolnitvah Pravilnika o določitvi in varstvu naravnih vrednot* (Ur. l. RS, št. 7/19)):

- ✓ Vej, listov, debel, drevesne skorje in korenin se ne lomi, seka, obsekava ali drugače poškoduje, razen če gre za sanacijske ukrepe na drevesu.
- ✓ Življenjske razmere na rastišču se ohranja nespremenjene. Zato se ne odstranjuje zemlje, razkriva korenin, zasipava debela ali rastišča oziroma površine nad koreninami. S hojo, vožnjo ali kako drugače se ne tepta tal, ne poplavlja rastišča, spreminja višine podtalnice, kislosti oziroma alkalnosti tal, spušča škodljivih tekočin ali plinastih snovi na rastišče ter ne odlaga odpadkov.
- ✓ Podlago se na rastišču utrjuje le tako, da se omogoči zadostno zračnost in vodoprepustnost tal nad koreninskim sistemom.
- ✓ Na rastišče se praviloma ne postavlja objektov ali naprav. V primeru, da drugih prostorskih možnosti ni, se manjše objekte, kot so odri, kioski, spominska obeležja, vodnjaki, svetilke, klopi in podobno postavlja v primerni oddaljenosti na način, da se ekološke razmere na rastišču ne spremenijo ter da je njegova vidna podoba čim manj spremenjena.
- ✓ Na deblo, korenine in veje dreves se ne obeša, pritrjuje ali postavlja tujih teles, kot so plakati, obvestila, svetilke, nosilci žičnih vodov, table, omarice, antene in podobno.
- ✓ Znanstveno-raziskovalno poseganje ali poseganje pred sanacijo za ugotovitev stanja drevesa (jemanje lesnih izvrtkov ali vzorcev iz debla, vej, korenin) se izvaja tako, da se s posegom ne poslabša zdravstvenega stanja drevesa.
- ✓ Naravno vrednoto se lahko opremi za obisk, ogled in predstavitev javnosti z označevalnimi in pojasnjevalnimi tablami, klopmi ipd., vendar le na način, da se s posegom in ogledovanjem ne poškoduje drevesa in ne spremeni življenjskih razmer na rastišču.
- ✓ Na območju vpliva na naravno vrednoto se objekte in naprave gradi oziroma namešča v takšni oddaljenosti od drevesa oziroma njegovega rastišča, da se ne spremenijo življenjske razmere na rastišču, vključno s tem, da se ne spremeni osenčenosti oziroma osončenosti drevesa ali rastišča.

Pravilnik o spremembah in dopolnitvah Pravilnika o določitvi in varstvu naravnih vrednot (Ur. l. RS, št. 7/19) (2019; 6. člen) določa, da je za izvajanje posegov v naravi na naravnih vrednotah treba pridobiti naravovarstvene pogoje in naravovarstveno soglasje, skladno s predpisi s področja graditve objektov in ohranjanja narave. Za ta namen se obrnete na Zavod Republike Slovenije za varstvo narave.

Naravne vrednote so dostopne in vidne v:

- i) **Atlasu okolja (ARSO):** [Spletna stran Atlas okolja](#).
- ii) **Naravovarstvenem atlasu** (Zavod Republike Slovenije za varstvo narave): [Spletna stran Naravovarstvenega atlasa](#).

Posamezna drevesa in grmi: DKOS 7: Ohranjanje krajinskih značilnosti

Posamezna drevesa so ena izmed krajinskih značilnosti, ki jih kmetovalec lahko ohranja tudi v okviru finančnega mehanizma/standarda »DKOS 7: Ohranjanje krajinskih značilnosti«, vključno (kadar je to ustrezno) z živimi mejami, ribniki, jarki, drevesi v vrsti, skupini ali posamično, omejki, ozarami in terasami. Med ukrepe sodijo tudi prepoved rezanja žive meje in sekanja dreves v času razmnoževanja in vzreje mladičev pri ptičih ter ukrepi za odvratanje invazivnih rastlinskih vrst.

Uredba o spremembah Uredbe o navzkrižni skladnosti (Ur. l. RS, št. 184/21):

<http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=URED8429>;

Splošno o Uredbi navzkrižne skladnosti: <https://www.gov.si/zbirke/storitve/izpolnjevanje-zahtev-iz-navzkrizne-skladnosti/>;

Priročnik za izvajanje zahtev navzkrižne skladnosti za kmetijska gospodarstva:

https://www.kgzs.si/uploads/dokumenti/strokovna_gradiva/prirocnik_za_izvajanje_navzkrizne_skladnosti_2017.pdf.

Kmetovalci se morajo ob koriščenju finančnega mehanizma držati naslednjih navodil zahteve št. 34 navzkrižne skladnosti (DKOS 7):

- ✓ Prepovedano je uničevanje krajinske značilnosti. Krajinskih značilnosti, ki uživajo posebno varstvo ali so bile opredeljene kot naravne vrednote, se ne sme poškodovati ali odstraniti.
- ✓ Na naravnih vrednotah se lahko posegi in dejavnosti izvajajo le, če ni drugih prostorskih ali tehničnih možnosti. Tudi v tem primeru jih je treba opravljati tako, da se naravna vrednota ne uniči in da se ne spreminjajo tiste lastnosti, zaradi katerih je bil del narave spoznan za naravno vrednoto.
- ✓ Za izvajanje gradenj na varovanih območjih (naravne vrednote, območja Nature 2000 in zavarovana območja) je treba pridobiti naravovarstvene pogoje oziroma naravovarstveno soglasje, ki ga izda Agencija RS za okolje.
- ✓ Za posege v naravo na območju Nature 2000 oziroma na zavarovanih območjih, ki niso gradnja in so določeni v Prilogi 10 – *Pravilnik o presoji sprejemljivosti vplivov izvedbe planov in posegov v naravo na varovana območja*, je treba pridobiti dovoljenje za poseg v naravo, ki ga izda pristojna upravna enota.
- ✓ Dober gospodar upošteva Nacionalne smernice za ohranjanje krajinske značilnosti, ki so objavljene na spletnem mestu MKGP (*Priročnik za izvajanje zahtev navzkrižne skladnosti za kmetijska gospodarstva, 2017*).

Držati se morajo tudi zahteve št. 36 navzkrižne skladnosti (DKOS 7):

- ✓ Obrezovanje ter redčenje mejic in dreves ni dovoljeno v času od 1. marca oziroma v primeru, da še niso olistana, od olistanja mejic ali dreves, do 1. avgusta (*Priloga 1 – Uredba o navzkrižni skladnosti 2016*).

Če kmetovalec ne izpolnjuje pravil navzkrižne skladnosti (podrobneje opisane v Prilogi 1: [na povezavi](#)), potem lahko kmetovalca doleti zmanjšanje odstotka neposrednih plačil ali plačil razvoja podeželja (*Uredba o spremembah Uredbe o navzkrižni skladnosti 2021*).

4.2 SKUPINE DREVES IN GRMOV

Slika 4: Posameznega drevesa ali grmi v kmetijski krajini (avtor: Urška Kajtna)

Skupine dreves in grmov so lesnate rastline v kmetijski krajini, kjer imajo pomembno estetsko in ekološko vlogo. Odraslo drevo je po navadi visoko vsaj 5 m. Grm mora biti razvejan, brez razločnega debla, graditi mora nizko krošnjo, ki le redko presega višino 5 m (Golobič in sod. 2015). Golobič in sodelavci (2015) so prepoznali nekatere bolj pogoste vrste posameznih vrst dreves. Med njimi so lipovec (*Tilia cordata*), lipa (*Tilia platyphyllos*), graden (*Quercus petraea*), dob (*Quercus robur*), jesen (*Fraxinus excelsior*) in oreh (*Juglans regia*). Na Primorskem sta pogosta še koprivovec (*Celtis australis*) in bela murva (*Morus alba*).

Slika 5: Skupine dreves v kmetijski krajini (avtor: Urška Kajtna)

Gre za drevesa in grme, združene v oblikovane skupine, ki niso del gozda. Pomembna omejujoča karakteristika je velikost, in sicer skupina ne sme presegati 2.500 m². Če se skupina dreves nahaja na zaraščajočih se površinah, je ne moremo umestiti v to kategorijo (Golobič in sod. 2015). Tako kot posamezna drevesa v prejšnjem poglavju lahko tudi skupine dreves opredelimo kot **naravno vrednoto**.

Finančni mehanizmi:

1. *Skupine dreves ali grmov so del Uredbe o spremembah in dopolnitvah Uredbe o zvrsteh naravnih vrednot (Ur. l. RS, št. 67/03) (2003); dostopno na: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=URED2748>.*
2. *Skupine dreves ali grmov so del Uredbe o spremembah Uredbe o navzkrižni skladnosti. 2021.Ur. l. RS, št. 184/21: DKOS 7 – Ohranjanje krajinskih značilnosti, dostopno na: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=URED7162#>*

4.2.1 FINANČNI MEHANIZMI

Skupine dreves ali grmov kot del naravnih vrednot

Uredba o spremembah in dopolnitvah Uredbe o zvrsteh naravnih vrednot (Ur. l. RS, št. 67/03)(2003) skupino dreves opredeljuje kot drevesne naravne vrednote. V 3. členu Uredba navaja opise za opredelitev: »Drevesna naravna vrednota je drevo ali skupina dreves, ki so izjemnih dimenzij, habitusa in starosti, so ekosistemsko, znanstveno-raziskovalno ali pričevalno pomembna ter vključujejo tudi rastišče takšnih dreves. V naravi se pojavlja zlasti kot posamezno drevo zunaj gozdnega prostora ter kot skupina dreves ali posamezno drevo v gozdu, ki zaradi izjemnih lastnosti izstopa od dreves v okolici.« Ohranjanje in vzdrževanje skupine dreves je opredeljeno v **Pravilniku o spremembah in dopolnitvah Pravilnika o določitvi in varstvu naravnih vrednot** (Ur. l. RS, št. 7/19) (2019; dostopno na: [povezavi](#)). Kot drevesne naravne vrednote so opredeljene le vrste, ki so navedene v seznamu v Prilogi 1 tega pravilnika.

Pravila za ohranjanje krajinskih značilnosti so enaka kot za posamezna drevesa. Podrobnejši opis in zahteve najdete v **Poglavju 4.1 – Posamezna drevesa in grmi**.

4.3 GOZDNA ZAPLATA

Slika 6: Gozdna zaplata v kmetijski krajini (avtor: Urška Kajtna)

Je sestoj, kjer prevladujejo lesnate rastline. Razteza se med obdelovalnimi površinami in je prostorsko ločen od drugih gozdnih površin. Po površini so zaplate večje kot skupine dreves. Obsegati morajo med 2.500 in 20.000 m². Drevesnih nasadov ne uvrščamo v to kategorijo. Gozdne zaplate so sestavni del mozaične kmetijske krajine. So ostanki nekdanjih gozdov, ki so bili v preteklosti izkrčeni zaradi kmetijske dejavnosti. Najdemo jih tudi na območjih, kjer razmere za kmetijsko proizvodnjo niso optimalne (na primer ob vodotokih; Golobič in sod. 2015).

Finančni mehanizmi:

Podukrep M16.5 – Okolje in podnebne spremembe (dostopno na: [Podukrep 16.5](#)) je opredeljen v Uredbi 1305/2013/ EU (U. l. RS, št. 20/22). Gre za ukrepe kmetijsko-okoljsko-podnebnih plačil, ekološkega kmetovanja in plačil območjem z naravnimi ali drugimi posebnimi omejitvami iz Programa razvoja podeželja Republike Slovenije (KOPOP), dostopno na: [Uredbe o ukrepih kmetijsko-okoljsko-podnebna plačila, ekološko kmetovanje in plačila območjem z naravnimi ali drugimi posebnimi omejitvami iz PRP.](#)

4.3.1 FINANČNI MEHANIZMI

Gozdna zaplata kot del razvoja podeželja

Uredba o spremembah in dopolnitvah Uredbe o ukrepih kmetijsko-okoljskih-podnebnih plačil, ekološkega kmetovanja in plačil območjem z naravnimi ali drugimi posebnimi omejitvami iz Programa razvoja podeželja Republike Slovenije za obdobje 2014–2020 (Ur. l. RS, št. 20/22) (2022) v 22. členu opredeljuje splošne pogoje, ki jih morajo pri izvajanju ukrepa KOPOP izpolnjevati upravičenci. V finančnem mehanizmu morajo upravičenci upoštevati obvezne zahteve iz naslova Podukrepa. Spodaj podajamo splošne obveznosti in pogoje za pridobitev izplačil danega dokumenta.

Upravičenci morajo:

- ✓ imeti najmanj en ha kmetijskih površin na KMG (prijavljeno kmetijsko gospodarstvo);
- ✓ KMG mora biti vpisan v register kmetijskih gospodarstev (v nadaljevanju: RKG);
- ✓ imeti opravljen šesturni program predhodnega usposabljanja s področja kmetijsko okoljskih in kmetijsko podnebnih vsebin iz predpisa, ki ureja ukrepe prenosa znanja in svetovanja iz PRP 2014–2020 (v nadaljnjem besedilu: predhodno usposabljanje);
- ✓ imeti izdelan program aktivnosti kmetijskega gospodarstva (v nadaljnjem besedilu: program aktivnosti), ki je elektronski dokument, pripravljen v okviru svetovalne storitve.

Izpolnjevanje splošnih pogojev iz 22. člena Uredbe 1305/2013/EU (U. l. RS, št. 20/22):

- ✓ upravičenci morajo imeti opravljen štiriurni program usposabljanja letno iz predpisa, ki ureja ukrepe prenosa znanja in svetovanja iz PRP 2014–2020 (v nadaljnjem besedilu: redno usposabljanje);
- ✓ v prvih treh letih trajanja obveznosti iz prvega odstavka 11. člena te uredbe morajo upravičenci najmanj enkrat uporabiti storitev svetovanja iz predpisa, ki ureja ukrepe prenosa znanja in svetovanja iz PRP 2014–2020;
- ✓ ves čas trajanja obveznosti iz 11. člena te uredbe morajo upravičenci voditi evidenco o vseh delovnih opravilih, ki se izvajajo pri operacijah iz drugega odstavka 23. člena te uredbe, na obrazcih evidenc o delovnih opravilih, ki so dostopni na spletnih straneh ministrstva in agencije;
- ✓ upravičenci ne smejo uporabljati blata iz komunalnih čistilnih naprav.

Gozdna zaplata kot del Podukrepa M16.5

Podukrep M16.5 sledi ciljem zmanjšanja negativnih vplivov kmetijstva ali gozdarstva na okolje, izvajanja skupnih pristopov na področju kmetijstva ali gozdarstva za varstvo biotske raznovrstnosti, izvajanja okoljsko učinkovite kmetijske pridelave na vodovarstvenih in drugih varovanih območjih ali zmanjšanja ali blažitve oziroma prilagajanja na podnebne spremembe v kmetijstvu ali gozdarstvu. Podukrep je del projektov Evropsko partnerstvo za inovacije (EIP), ki se nanašajo na iskanje rešitev dejanskega problema, ki ga kmet zaznava na svoji kmetiji.

Podukrep M16.5 – Okolje in podnebne spremembe; Podukrep je namenjen izvajanju pilotnih projektov ali EIP-projektov.

Podpora je namenjena:

- ✓ razvoju rešitev, namenjenih zmanjšanju vpliva klimatskih sprememb, prilagajanju na vplive klimatskih sprememb in izvajanju sklopnih pristopov, namenjenih ohranjanju biotske raznovrstnosti;
- ✓ prenosu znanj v prakso;
- ✓ razširjanju rezultatov projektov.

Ključni pogoji ob vložitvi vloge na javni razpis:

- ✓ na podlagi sklenjene pogodbe o medsebojnem sodelovanju vzpostavljeno partnerstvo;
- ✓ upravičenci so vodilni partner, lahko pa tudi ostali člani partnerstva, če izvajajo upravičene aktivnosti v projektu;
- ✓ za izvedbo pilotnih projektov se mora vzpostaviti partnerstvo, ki ga sestavljata najmanj dva člana (kmetijsko gospodarstvo, svetovalci ali raziskovalci ali izobraževalna institucija ali fizična oseba, ki je vpisana v register zasebnih raziskovalcev);
- ✓ za izvedbo projektov EIP se mora vzpostaviti partnerstvo, ki ga sestavljajo najmanj trije člani;
- ✓ projekt, v katerem partnerstvo opredeli predvidene cilje, rezultate, aktivnosti in stroške;
- ✓ javna podpora na posamezno vlogo znaša do 100 odstotkov upravičenih stroškov projekta.

Pilotni projekti lahko trajajo 12, 24 ali 36 mesecev, projekti EIP pa 36 mesecev od datuma izdaje odločbe o pravici do sredstev. Pri izvajanju projektov s področja okolja in podnebnih sprememb bodo prednostno podprti projekti, ki bodo prispevali k doseganju okoljskih in naravovarstvenih ciljev, zlasti k usposobitvi in izboljšanju stanja vrst in habitatnih tipov Nature 2000 ter skrbi in učinkovitem upravljanju z naravnimi vrednotami ter projekti, ki bodo prispevali k zmanjševanju negativnih vplivov kmetijstva na kakovost površinskih in podzemnih voda. V središču vsega mora biti kmetija oziroma kmetijsko gospodarstvo ter praktični izziv, s katerim se kmet srečuje pri kmetovanju in za katerega se v okviru projekta razvije ter preizkusi rešitev, ki je nastala v sodelovanju s strokovnjaki različnih strok.

4.4 MEJICA

Slika 7: Mejica v kmetijski krajini (avtor: Urška Kajtna)

Je strnjena linija lesnate vegetacije, različnih vrst drevja in grmovja, ki ni širša od 10 metrov. Med mejice štejemo tudi zarasle suhozide in druge tipe ograj. Mejice imajo pomemben vizualni, ekološki in kmetijski pomen (Golobič in sod. 2015). Opredelitve definicije mejice se sicer nekoliko razlikujejo. Ena izmed definicij se glasi: »Mejica je vsaj 10 metrov dolga in pri krošnji največ 20 metrov široka strnjena in samostojna linija lesne vegetacije vrst drevja oziroma grmičevja, pri čemer je znotraj vsakih 10 metrov mejice dopustna ena vrzel, ki ne sme biti večja od treh metrov. Znotraj 20-metrške mejice sta torej dopustni dve vrzeli, znotraj 30-metrške mejice tri vrzeli itd. To določilo je bolj izjema kot pravilo – cilj, ki ga zasledujemo, je, da se ohranja maksimalna sklenjena dolžina mejice.

Finančni mehanizmi:

1. Spodbujanje ohranjanja mejic je opredeljeno v Uredbi 1305/2013/EU (U. l. RS, št. 20/22). Gre za ukrepe o kmetijsko-okoljskih-podnebnih plačilih, ekološkem kmetovanju in plačilih območjem z naravnimi ali drugimi posebnimi omejitvami iz Programa razvoja podeželja Republike Slovenije (KOPOP), dostopno na: [povezavi](#).
2. Zahteve in pogoji so podrobneje opisani v:
  - Podukrep M10.1 – Plačilo kmetijsko-okoljskih-podnebnih obveznosti (ukrep KOPOP); Operacija: ohranjanje mejic (KRA_MEJ; dostopno na: [povezavi](#)).
3. Upoštevanje Uredbe o spremembah Uredbe o navzkrižni skladnosti (Ur. L. RS, št. 184/21):
  - PZR 2: Ohranjanje prostoživečih ptic,
  - DKOS 7: Ohranjanje krajinskih značilnosti, dostopno na: [povezavi](#).

4.4.1 FINANČNI MEHANIZMI

Mejice kot del razvoja podeželja

Uredba o spremembah in dopolnitvah Uredbe o ukrepih kmetijsko-okoljskih-podnebnih plačil, ekološkega kmetovanja in plačil območjem z naravnimi ali drugimi posebnimi omejitvami iz Programa razvoja podeželja Republike Slovenije za obdobje 2014–2020 (Ur. l. RS, št. 20/22) (2022) v 22. členu opredeljuje splošne pogoje, ki jih morajo pri izvajanju ukrepa KOPOP izpolnjevati upravičenci. V finančnem mehanizmu morajo upravičenci upoštevati obvezne zahteve iz naslova Podukrepa.

Splošni pogoji, ki jih morajo upravičenci upoštevati iz naslova ukrepov kmetijsko-okoljskih-podnebnih plačil, so opisani v **Poglavju 4.3 – Gozdna zaplata**.

Pri izvajanju operacije M10.1 – Ohranjanje mejic (KRA_MEJ) je treba upoštevati določila 110. člena Uredbe 1305/2013/EU (U. l. RS, št. 20/22).

1. Pri izvajanju operacije je treba upoštevati, da:
  - ✓ se plačilo lahko uveljavlja za dolžino mejice najmanj dva metra na blok;
  - ✓ dolžine mejice ni dovoljeno zmanjševati;
  - ✓ je mejico treba obrezovati in redčiti vsako drugo leto;
  - ✓ je obrezovanje mejice treba izvesti tako, da se mejica ne poškoduje;
  - ✓ je redčenje mejice treba izvesti tako, da se ne prekine zveznost njene krošnje.
2. Za operacijo velja, da:
  - ✓ se mora vsako leto izvajati na delu dolžine mejice, ki je pripisana bloku KMG;
  - ✓ se lokacija izvajanja operacije v obdobju trajanja obveznosti iz 11. člena te uredbe lahko spreminja;
  - ✓ se izvaja na območjih Nature 2000 iz Priloge 11, ki je sestavni del te uredbe;
  - ✓ obtežba z živino ni relevantna za GERK-e velikosti najmanj 0,3 ha; v tekočem letu na travniku površina strnjenelega nepokošenega pasu, ki se pokosi naslednje leto, znaša 5 do 10 % površine travnika.
3. Skupno vstopno dolžino mejic je treba ohranjati ves čas trajanja obveznosti iz 11. člena te uredbe.
4. Ne glede na določbo prejšnjega odstavka se skupna ugotovljena dolžina mejic posameznega KMG, ki so vključene v operacijo KRA_MEJ, v okviru obstoječe obveznosti lahko zmanjša za največ deset odstotkov glede na vstopno dolžino mejic.
5. Z upravnim pregledom se v evidenci MEJ preveri:
  - ✓ ustreznost območja;
  - ✓ obstoj mejice.
6. Za upravni pregled se uporabijo:
  - ✓ RKG;
  - ✓ podatki o GERK in blokih;
  - ✓ evidenca MEJ.

7. S pregledom na kraju samem se izvedejo:
  - ✓ popis dejanskega stanja mejic;
  - ✓ pregled evidenc o delovnih opravilih iz 14. odstavka 22. člena te uredbe;
  - ✓ pregled KMG.
8. Višina plačila za izvajanje operacije KRA_MEJ znaša 1,60 eura/tekoči meter letno.
9. Plačilo iz prejšnjega odstavka lahko KMG uveljavlja za mejico, ki je pripisana bloku in leži na zemljišču, za katero ima pravico uporabe ter to mejico v skladu s prvim odstavkom tega člena tudi vzdržuje.
10. Če je mejica pripisana blokom na več KMG, lahko vsako KMG uveljavlja plačilo iz osmega odstavka tega člena za del mejice, ki je pripisan bloku tega KMG.
11. Če je mejica pripisana bloku enega KMG in to KMG operacijo KRA_MEJ izvaja na obeh straneh mejice, lahko plačilo iz osmega odstavka tega člena uveljavlja za obe strani mejice, in sicer za dvakratno dolžino mejice iz petega odstavka prejšnjega člena.
12. Če je med mejico in blokom, ki mu je pripisana, vodotok, cesta v javni uporabi oziroma pozidana površina, KMG za to mejico ni upravičeno do plačila iz osmega odstavka tega člena.

Operacija KRA_MEJ se izvaja na naslednjih **območjih Nature 2000** (Priloga 11): Dolina Reke, Dolina Vipave, Drava, Krakovski gozd, Šentjernejsko polje, Ljubljansko barje, Mura in Planinsko polje.

Mejice: PZR 2: Ohranjanje prostoživečih ptic in DKOS 7: Ohranjanje krajinskih značilnosti

Mejice je treba ohranjati v okviru Uredbe o spremembah Uredbe o navzkrižni skladnosti (Ur. l. RS, št. 184/21, 2021). Treba je upoštevati naslednje zahteve. Prva zahteva za ravnanje je **PZR 2: Ohranjanje prostoživečih ptic**. Cilj te zahteve je ohranjanje mejic. Predelovalci morajo zato upoštevati zahtevo navzkrižne skladnosti št. 31.

Uredba o spremembah Uredbe o navzkrižni skladnosti (Ur. l. RS, št. 184/21):

[http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=URED8429;](http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=URED8429)

Izpolnjevanje zahtev navzkrižne skladnosti: [https://www.gov.si/zbirke/storitve/izpolnjevanje-zahtev-iz-navzkrižne-skladnosti/;](https://www.gov.si/zbirke/storitve/izpolnjevanje-zahtev-iz-navzkrižne-skladnosti/)

Priročnik za izvajanje zahtev navzkrižne skladnosti za kmetijska gospodarstva:

[https://www.kgzs.si/uploads/dokumenti/strokovna_gradiva/prirocnik_za_izvajanje_navzkrižne_skladnosti_2017.pdf.](https://www.kgzs.si/uploads/dokumenti/strokovna_gradiva/prirocnik_za_izvajanje_navzkrižne_skladnosti_2017.pdf)

Kmetovalci se morajo ob koriščenju finančnega mehanizma držati naslednjih navodil zahteve št. 31 navzkrižne skladnosti (PZR 2):

- ✓ Zahteva velja samo za območja Nature 2000. Na trajnem travinju se vsaj enkrat na leto izvede košnja ali pašna raba zemljišč. Če na obrobni delih zemljišč opazimo začetke procesov zaraščanja, ki mejico širijo na območje GERK, se po potrebi izvede čiščenje teh delov zemljišč oziroma obrezovanje mejic.
- ✓ Na vseh območjih Nature 2000 – ptice obrezovanje in redčenje mejic nista dovoljena od obdobja olistanja mejice do 30. septembra oz. od 15. marca do 30. septembra (območje Primorske). Kmetovalec mora pred načrtovanim posegom na mejicah na območju Nature 2000 pridobiti dovoljenje za poseg v naravo, ki ga izda pristojna upravna enota.

Poleg tega je treba upoštevati standard **DKOS 7: Ohranjanje krajinskih značilnosti**. V okviru tega standarda morajo kmetovalci izpolnjevati dve zahtevi.

Kmetovalci se morajo ob koriščenju finančnega mehanizma držati naslednjih navodil zahteve št. 34 navzkrižne skladnosti (DKOS 7):

- ✓ Zahteve navzkrižne skladnosti št. 34, ki pravi, da se na kmetijskih zemljiščih kmetijskega gospodarstva ohranja krajinske značilnosti.
- ✓ Zahteve navzkrižne skladnosti št. 36, ki pravi, »da izkrčitev in obrezovanje ter redčenje mejic in dreves niso dovoljeni v času od 1. marca oziroma v primeru, da še niso olistana, od olistanja mejic ali dreves do 1. avgusta«.

Podrobnejši opis in pogoje najdete v Poglavju 4.1 – Posamezna drevesa in grmi.

Če vaša mejica ustreza pogojem ukrepa KRA_MEJ, si lahko pogledate v Javnem pregledovalniku grafičnih podatkov MKGP, ki ga najdete na povezavi: <https://rkg.gov.si/vstop/>. Vsa podrobna navodila za ustrezno upravljanje z mejicami lahko najdete v Priročniku, z navodili za izvajanje operacije ohranjanje mejic (KRA_MEJ), na povezavi: [*Navodila za izvajanje operacije Ohranjanje mejic v okviru ukrepa kmetijsko-okoljska-podnebna plačila \(2. posodobitev, 2019\)*](#).

4.5 OBVODNA VEGETACIJA

Slika 8: Obvodna vegetacija v kmetijski krajini (avtor: Urška Kajtna)

Med obvodno vegetacijo uvrščamo lesnato in zelnato vegetacijo, ki uspeva na bregovih voda (tekoče, stoječe vode in vode antropogenega nastanka). Vegetacija je deloma v vodi ali je le občasno poplavljena. Upoštevamo tudi vegetacijo, ki uspeva na tleh, ki imajo večji del leta povečano vlažnost. Prostorsko je obvodna vegetacija omejena na območje do desetih metrov od površinske vode. Med drugim gre lahko tudi za zamočvirjene površine, ki so zarasle z zeleno vegetacijo (npr. trstičje in rogozovje) in so lahko od površinske vode oddaljene več kot deset metrov (Golobič in sod. 2015).

Finančni mehanizmi:

1. Upoštevanje Uredbe o navzkrižni skladnosti:

- DKOS 1: varovalni pasovi ob vodotokih: zaščita vodnih virov pred onesnaževanjem in odplakami;
- DKOS 7: Ohranjanje krajinskih značilnosti

Dostopno na: [Uredba o navzkrižni skladnosti](#).

Upoštevati je treba zakonodajo, ki se nanaša na vodne vire.

Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o vodah (Ur. l. RS, št. 65/20):

- ✓ **Prepovedano je posegati na vodno zemljišče, ki je 5 oziroma 15 m oddaljeno od vodotoka.** Na teh območjih sta prepovedana gnojenje in uporaba FFS-jev.
- ✓ Za poseg je potrebna pridobitev vodnega soglasja in gradbenega dovoljenja (če gre za gradbeni poseg).

Zakon o spremembi Zakona o divjadi in lovstvu (Ur. l. RS, št. 44/22):

- ✓ Zakon v 33. členu prepoveduje: »V času gnezdenja ptic, med 1. marcem in 1. avgustom, je prepovedano sekati zarast ob vodnih bregovih, čistiti odvodne kanale in prazniti vodna zajetja.«

4.5.1 FINANČNI MEHANIZMI

Obvodna vegetacija kot del krajinske značilnosti

Pasovi vegetacije ob vodotokih so ena izmed krajinskih značilnosti, ki jih morajo kmetovalci ohranjati v sklopu standarda DKOS 7: Ohranjanje krajinskih značilnosti. Pravila o navzkrižni skladnosti za ohranjanje obvodne vegetacije so enaka kot pravila za ohranjanje posameznih dreves.

Podrobnejši opis najdete v **Poglavju 4.1 – Posamezna drevesa in grmi**.

Obvodna vegetacija kot varovalni pas ob vodotokih

V sklopu standarda DKOS 1: Varovalni pasovi ob vodotokih je zapovedano, da morajo biti varovalni pasovi ob vodotokih vzpostavljeni. Kmetovalci se morajo držati določenih smernic.

Kmetovalci se morajo ob koriščenju finančnega mehanizma držati naslednjih navodil zahteve št. 19 navzkrižne skladnosti (DKOS 1):

- ✓ Varovalni pas je lahko zaraščen s travo, divje rastočimi rastlinami, grmovjem ali drevesi, lahko se obdeluje.
- ✓ V varovalnih pasovih ob vodotokih je treba upoštevati predpisan režim varovanja, kar pomeni, da se v primeru obdelave varovalnega pasu, fitofarmacevtskih sredstev in gnojil ne uporablja na priobalnih zemljiščih v tlorisni širini 15 m od meje brega voda 1. reda in 5 m od meje brega voda 2. reda.
- ✓ Varovalni pas mora biti vzdrževan v skladu z dobro kmetijsko prakso.

4.6 VISOKODEBELNI (TRAVNIŠKI) SADOVNJAK

Visokodebelni ali travniški sadovnjak je linijska oziroma gručasta skupina visokodebelnih sadnih dreves ene ali več sort. Drevesne krošnje so tu velike in med posameznimi drevesi različne. Drevesa se nahajajo na večjih razdaljah. Pod drevesi je ekstenzivni travnik, na katerem se **dvakrat na leto izvaja košnja** oziramo se izvaja v kombinaciji s pašnjo. Travnikov načeloma **ne gnojimo** in se na njih ne uporablja fitofarmacevtskih sredstev (Golobič in sod. 2015).

Slika 9: Visokodebelni sadovnjak v kmetijski krajini
(avtor: Urška Kajtna)

Finančni mehanizmi:

1. *Visokodebelni sadovnjaki so del Uredbe o spremembah in dopolnitvah Uredbe o ukrepih kmetijsko-okoljsko-podnebnih plačil, ekološkega kmetovanja in plačil območjem z naravnimi ali drugimi posebnimi omejitvami iz Programa razvoja podeželja Republike Slovenije za obdobje 2014–2020 (Ur. l. RS, št. 20/22) (2022), dostopno na [Ur. l. RS, št. 20/22](#).*
2. Merila za izbor operacij so dostopna na: [Merila-za-izbor-operacij_13-sprememba.pdf](#).
3. *Zahteve in pogoji so podrobneje opisani v:*
  - *Podukrep M4.1 – Podpora za naložbe v kmetijska gospodarstva, dostopno na: [Podukrep M4.1](#).*
  - *Podukrep M10.1 – Plačilo kmetijsko-okoljskih-podnebnih obveznosti (ukrep KOPOP); Operacija: Visokodebelni travniški sadovnjak (KRA_VTSA), dostopno na: [Podukrep M10.1](#)*
  - *Podukrep M11.1 – Plačila za preusmeritev v prakse in metode ekološkega kmetovanja (EK), dostopno na: [Podukrep M11.1](#)*
  - *Podukrep M11.2 – Plačila za ohranitev praks in metod ekološkega kmetovanja, dostopno na: [Podukrep M11.2](#)*
  - *Podukrep M16.5 – Okolje in podnebne spremembe, dostopno na: [Podukrep M16.5](#)*
4. *Kmetijske prakse iz naslova zelene komponente, dostopno na: [povezavi](#)*
  - Ohranjanje okoljsko občutljivega trajnega travinja (OOTT), dostopno na: [Kmetijske-prakse-iz-naslova-zelene-komponente](#)

Splošni pogoji, ki jih morajo upravičenci upoštevati iz naslova ukrepov kmetijsko-okoljsko-podnebnih plačil, so opisani v **Poglavju 4.3 – Gozdna zaplata**.

4.6.1 FINANČNI MEHANIZMI

Visokodebelni sadovnjak kot del Podukrepa M4.1

V okviru ukrepa se posamezne in kolektivne naložbe financira v primarno pridelavo kmetijskih proizvodov na kmetijskih gospodarstvih, med njimi tudi v postavitve oziroma obnovo sadovnjakov, oljčnikov in hmeljišč. To vključuje tudi financiranje prestrukturiranja ekstenzivnih sadovnjakov in kritje stroškov oskrbe v prvem letu.

Upravičenci:

- ✓ nosilec kmetijskega gospodarstva, vpisan v register kmetijskih gospodarstev, ki opravlja kmetijsko dejavnost na ozemlju RS;
- ✓ v primeru skupine ali organizacije proizvajalcev oziroma druge skupine kmetov (npr. zadruga ali skupine kmetov, ki so sklenile pogodbo o izvedbi naložbe), ki izvaja kolektivno naložbo, vpis v RKG ni potreben, kadar je skupina ali organizacija proizvajalcev vpisana v evidenco skupin in organizacij proizvajalcev, ki se vodi na MKGP oziroma kadar so v RKG vpisani člani druge skupine kmetov.

Splošni pogoji Uredbe o izvajanju ukrepa naložbe v osnovna sredstva in podukrepa podpore za naložbe v gozdarske tehnologije ter predelavo, mobilizacijo in trženje gozdarskih proizvodov iz PRP RS:

- upravičenec mora biti v RKG vpisan kot nosilec kmetijskega gospodarstva;
- v letu, ki je določeno v javnem razpisu, mora upravičenec vložiti zbirno vlogo v skladu s predpisi, ki urejajo izvedbo ukrepov kmetijske politike. Oddaja zbirne vloge ni obvezna za upravičenca, ki izvaja dejavnost dodelave osnovnega semenskega materiala kmetijskih rastlin ter uveljavlja podporo za naložbo v ta namen;
- naložba mora biti ekonomsko upravičena, kar se izkazuje s pozitivno interno stopnjo donosnosti;
- upravičenec mora predložiti poslovni načrt, katerega vsebina se podrobneje opredeli v javnem razpisu in v katerem izkaže ekonomsko upravičenost naložbe in prispevek naložbe k horizontalnim ciljem;
- v koledarskem letu pred vložitvijo vloge na javni razpis mora upravičenec zagotavljati obseg dela v višini najmanj 0,5 PDM v primeru enostavnih naložb ter najmanj 1 PDM v primeru zahtevnih naložb;
- upravičenec na posamezni javni razpis oziroma posamezni sklop javnega razpisa vложи eno vlogo.

Posebni pogoji za Podukrep M4.1; za trajne nasade (15. člen)

- ✓ pri naložbah v obnovo ekstenzivnih sadovnjakov se podpira prestrukturiranje nasadov, ki so starejši od navedenih vrednosti, razvidnih v RKG: slive – 20 let, jabolane – 40 let, hruške – 40 let, mešani nasadi – 30 let;
- ✓ določbe se ne uporabljajo v primerih, ko je obnova sadovnjakov, oljčnikov in hmeljišč posledica naravne nesreče;
- ✓ upravičenec mora k vlogi na javni razpis priložiti načrt kmetijskega zemljišča, ki vključuje popis del in materiala ter skico tega zemljišča na ortofoto posnetku GERK-a kmetijskega zemljišča, na katerega se naložba nanaša, oziroma z izrisom digitalnega zemljiškokatastrskega načrta, če zemljišča niso vključena v GERK.

Posebni pogoji za Podukrep M4.1; za trajne nasade (15. člen)

- ✓ pri naložbah v obnovo ekstenzivnih sadovnjakov se podpira prestrukturiranje nasadov, ki so starejši od navedenih vrednosti, razvidnih iz RKG: slive – 20 let, jabolane – 40 let, hruške – 40 let, mešani nasadi – 30 let;
- ✓ določbe se ne uporabljajo v primerih, ko je obnova sadovnjakov, oljčnikov in hmeljišč posledica naravne nesreče;
- ✓ upravičenec mora k vlogi na javni razpis priložiti načrt kmetijskega zemljišča, ki vključuje popis del in materiala ter skico tega zemljišča na ortofoto posnetku GERK-a kmetijskega zemljišča, na katerega se naložba nanaša, oziroma z izrisom digitalnega zemljiškokatastrskega načrta, če zemljišča niso vključena v GERK.

Visokodebelni sadovnjak kot del *Podukrepa M10.1. – operacija KRA_VTSA*

KOPOP ali kmetijsko-okoljska-podnebna plačila je ukrep, ki vključuje več različnih operacij. Namen ukrepa KOPOP je vzpostaviti ravnotežje med človekovo potrebo po pridelavi hrane in ohranjanjem okolja. S tem ukrepom želijo kmetovalce spodbuditi, da kmetujejo na način, ki spodbuja ohranjanje okolja in prilagajanje na podnebne spremembe.

Ukrep KOPOP se izvaja v okviru 19 operacij. Ena izmed operacij je namenjena ohranjanju oskrbe visokodebelnih travniških sadovnjakov.

Ob vstopu v ukrep M10 mora KMG:

- ✓ imeti najmanj 1 ha kmetijskih površin;
- ✓ biti vpisan v register kmetijskih gospodarstev, v skladu s predpisom, ki ureja register kmetijskih gospodarstev;
- ✓ opraviti šesturni program usposabljanja s področja kmetijsko okoljskih in kmetijsko podnebnih vsebin;
- ✓ imeti izdelan program aktivnosti kmetijskega gospodarstva, ki je elektronski dokument, pripravljen kot rezultat svetovalne storitve.

Izpolnjevanja splošnih pogojev iz 20. člena *Uredbe o spremembah in dopolnitvah Uredbe o ukrepih kmetijsko-okoljskih-podnebnih plačil, ekološkega kmetovanja in plačil območjem z naravnimi ali drugimi posebnimi omejitvami iz Programa razvoja podeželja Republike Slovenije za obdobje 2014–2020 (Ur. l. RS, št. 20/22) (2022)*:

- ✓ upravičenci morajo imeti opravljen štiriurni program usposabljanja letno iz predpisa, ki ureja ukrepe prenosa znanja in svetovanja iz PRP 2014–2020–2022 (v nadaljnjem besedilu: redno usposabljanje);
- ✓ v prvih treh letih trajanja obveznosti iz prvega odstavka 11. člena te uredbe morajo najmanj enkrat uporabiti storitev svetovanja iz predpisa, ki ureja ukrepe prenosa znanja in svetovanja iz PRP 2014–2020–2022;
- ✓ ves čas trajanja obveznosti iz 11. člena te uredbe morajo voditi evidenco o vseh delovnih opravilih, ki se izvajajo pri operacijah iz drugega odstavka 23. člena te uredbe, na obrazcih evidenc o delovnih opravilih, ki so dostopni na spletnih straneh ministrstva in agencije;
- ✓ ne smejo uporabljati blata iz komunalnih čistilnih naprav.

Pogoji v okviru operacije M10.1 – Visokodebelni sadovnjak KRA_VTSA

- ✓ območje izvajanja: celotna Slovenija;
- ✓ GERK z vrsto rabe »1222 – ekstenzivni sadovnjak«;
- ✓ gostota dreves mora biti najmanj 50–200 dreves/ha;
- ✓ oživitveni rez mora biti opravljen v prvem ali drugem letu trajanja obveznosti;
- ✓ če se drevo posuši ali odmre, pri dopolnjevanju praznih mest ni dovoljeno uporabljati šibko rastočih podlag;
- ✓ nega dreves in obnova nasadov;
- ✓ košnja ali pašna raba zatravljenih površin (tudi pod krošnjami dreves);
- ✓ zatravljenost sadovnjakov z negovano ledino.

Visokodebelni sadovnjak kot del Podukrepa M11 – Ekološko kmetovanje

Namen ukrepa EK je spodbujati KMG za izvajanje naravi prijaznega načina kmetovanja, ki prispeva k ohranjanju in izboljševanju biotske raznovrstnosti, ohranjanju virov pitne vode, rodovitnosti tal, kulturne kmetijske krajine in k varovanju okolja nasploh. V okviru ukrepa spodbujajo ohranjanje krajinskih značilnosti oziroma različnih elementov kmetijske krajine.

Upravičenci:

- ✓ Upravičenec se mora pri pooblašteni organizaciji za kontrolo in certificiranje ekološkega kmetovanja vsako leto prijaviti oziroma obnoviti prijavo v kontrolo najkasneje do 31. 12. tekočega leta za naslednje leto.
- ✓ Kmetijsko gospodarstvo mora biti vpisano v register kmetijskih gospodarstev, skladno s predpisom, ki ureja register kmetijskih gospodarstev.
- ✓ Ob vstopu v podukrep mora imeti kmetijsko gospodarstvo vsaj 1 ha kmetijskih površin;
- ✓ Imeti mora izdelan program aktivnosti kmetijskega gospodarstva, ki je elektronski dokument, pripravljen kot rezultat svetovalne storitve.
- ✓ Kmetijsko gospodarstvo, ki uveljavlja plačilo za pridelavo semenskega materiala kmetijskih rastlin, mora biti vpisano v register dobaviteljev semenskega materiala kmetijskih rastlin, skladno s predpisom, ki ureja semenski material kmetijskih rastlin.

Ukrep M11 – Ekološko kmetovanje:

Namen ukrepa je naveden v 118. členu Uredbe o spremembah in dopolnitvah Uredbe o ukrepih kmetijsko-okoljskih-podnebnih plačil, ekološkega kmetovanja in plačil območjem z naravnimi ali drugimi posebnimi omejitvami iz Programa razvoja podeželja Republike Slovenije za obdobje 2014–2020 (Ur. L. RS, št. 20/22) (2022), dostopno na:

[Uredbe o ukrepih kmetijsko-okoljska-podnebna plačila, ekološko kmetovanje in plačila območjem z naravnimi ali drugimi posebnimi omejitvami iz PRP.](#)

Ukrep M11 vključuje dva podukrepa, ki sta namenjena preusmeritvi oziroma ohranjanju praks ekološkega kmetovanja:

- ✓ Podukrep M11.1 – Plačila za preusmeritev v prakse in metode ekološkega kmetovanja (EK), dostopno na: [povezavi.](#)
- ✓ Podukrep M11.2 – Plačila za ohranitev praks in metod ekološkega kmetovanja (EK), dostopno na: [povezavi.](#)

Pogoji v okviru operacije M11 – Ekološko kmetovanje:

- ✓ upravičenec mora ves čas trajanja obveznosti izvajati podukrep v skladu s predpisanimi pogoji in zahtevami;
- ✓ opraviti mora program usposabljanja v obsegu najmanj šest ur letno;
- ✓ najmanj enkrat mora uporabiti storitev svetovanja v času trajanja obveznosti;
- ✓ vsako leto mora pridobiti certifikat za ekološko pridelavo oziroma predelavo, ki ga izda organizacija za kontrolo in certificiranje v skladu z Uredbo 834/2007/ES;
- ✓ če prvič vstopa v kontrolo ekološkega kmetovanja, mora imeti v prvem letu trajanja obveznosti izdelan individualni načrt preusmeritve;
- ✓ če uveljavlja plačilo za trajno travinje, mora rediti travojede živali v skladu s predpisi za ekološko kmetovanje.

Obveznost za izvajanje ukrepa EK iz te uredbe traja pet let. Odstopanja od te obveznosti so dovoljena le v naslednjih primerih:

- prevzeta obveznost lahko preneha v skladu z drugim odstavkom 47. člena Uredbe 1305/2013/EU (Ur. l. RS, št. 20/22);
- višja sila ali izjemne okoliščine, kot to določa 2. člen Uredbe 1306/2013/EU in so opredeljene v Prilogi 1 te uredbe.

Visokodebelni sadovnjak kot del Podukrepa M16.5 – Okolje in podnebne spremembe

Podukrep M16.5 – Okolje in podnebne spremembe

Podukrep je namenjen izvajanju pilotnih projektov ali EIP-projektov. Namen teh projektov je razdeljen na tri točke:

- ✓ razvoj rešitev, namenjenih zmanjšanju vpliva klimatskih sprememb, prilagajanju na vplive klimatskih sprememb in izvajanju sklopnih pristopov, namenjenih ohranjanju biotske raznovrstnosti;
- ✓ prenos znanj v prakso;
- ✓ razširjanje rezultatov projektov.

Več informacij o pogojih za vključevanje si lahko preberete v **Poglavju 4.3 – Gozdna zaplata**.

Visokodebelni sadovnjak kot del neposrednih plačil iz naslova Kmetijske prakse iz naslova zelene komponente – Ohranjanje okoljsko občutljivega trajnega travinja (OOTT)

Uredba o spremembah in dopolnitvah Uredbe o shemah neposrednih plačil (Ur. l. RS, št. 53/22), dostopna na: [Uredba o spremembah in dopolnitvah Uredbe o shemah neposrednih plačil](#).

Splošni pogoji:

- ✓ Vlagatelj in upravičenec je kmetovalec/nosilec KMG.
- ✓ Kmetovalec izvaja kmetijsko dejavnost, kar pomeni, da redi živali, goji pridelke in proizvaja kmetijske pridelke.
- ✓ Sheme neposrednih plačil upravičenec uveljavlja na vsaj 1 ha upravičenih (ugotovljenih) kmetijskih zemljišč.
- ✓ Kmetovalec mora biti aktiven.

Kmetijsko prakso »Ohranjanje okoljsko občutljivega trajnega travinja« morajo izvajati nosilci KMG (kmetijsko gospodarstvo), katerih površine se nahajajo na območju okoljsko občutljivega trajnega travinja in imajo status OOTT (Ohranjanje okoljsko občutljivega trajnega travinja). Nosilci tega trajnega

travinja ne smejo niti spreminjati v drugo kmetijsko ali nekmetijsko rabo (kamor sodi tudi zaraščanje!) niti preorati. Dopusčeno je le rahljanje tal.

Kmetijske prakse iz naslova zelene komponente

Ohranjanje okoljsko občutljivega trajnega travinja (OOTT), dostopno na: [Kmetijske prakse iz naslova zelene komponente](#).

Razlogi za posodobitev sloja statusa OOTT zaradi novih površin trajnega travinja:

- ✓ ker so prvič vpisane v Register kmetijskih gospodarstev in prijavljene na zbirni vlogi kot trajno travinje (raba 1300, 1320 ali 1222 – visokodebelni z dvonamensko rabo) ali
- ✓ ker so prvič prijavljene na zbirni vlogi kot trajno travinje (raba 1300, 1320 ali 1222 – visokodebelni z dvonamensko rabo) ali
- ✓ ker so v tekočem letu nastale iz njivskih površin zaradi šestletne zaporedne pridelave trav in drugih zelenih krmnih rastlin in so prijavljene na zbirni vlogi.

Nosilci kmetijskih gospodarstev so bili obveščeni o tem, da imajo površine s statusom OOTT.

Površine, ki so prvič pridobile status OOTT V 2022, preverite na povezavi: [Pregled ARSKTRP](#).

Nosilec kmetijskega gospodarstva, ki je upravičen do plačila na podlagi sheme osnovnega plačila, mora od leta 2015 dalje na vseh svojih upravičenih kmetijskih površinah izvajati kmetijske prakse iz naslova zelene komponente. Katere kmetijske prakse mora izvajati, je odvisno od obsega in vrste kmetijskih površin kmetijskega gospodarstva.

Za okoljsko občutljivo trajno travinje iz prvega odstavka tega člena se štejejo površine, ki izpolnjujejo enega izmed naslednjih pogojev:

- ✓ na datum, ki se za stanje podatkov iz RKG uporabi za leto 2015 na vnaprej pripravljenih obrazcih v skladu s predpisom, ki ureja izvedbo ukrepov kmetijske politike, so trajno travinje glede na razpoložljive ortofote in razpoložljive podatke RKG, z vsaj 50 % površine ležijo na območju iz prejšnjega odstavka ter so prijavljene in ugotovljene kot GERK katerekoli vrste kmetijske rabe v skladu s predpisom, ki ureja izvedbo ukrepov kmetijske politike za leto 2015;
- ✓ na datum, ki se za stanje podatkov iz RKG uporabi za leto 2015 na vnaprej pripravljenih obrazcih v skladu s predpisom, ki ureja izvedbo ukrepov kmetijske politike, niso prijavljene v RKG, z vsaj 50 % površine ležijo na območju iz prejšnjega odstavka ter so kot trajno travinje prijavljene in ugotovljene v skladu s predpisom, ki ureja izvedbo ukrepov kmetijske politike za leto 2015;
- ✓ so prvič prijavljene in ugotovljene kot trajno travinje v skladu s predpisom, ki ureja izvedbo ukrepov kmetijske politike za leto 2016 ali za nadaljnje leto.

Površine veljajo za GERKv skladu s Pravilnikom o spremembi in dopolnitvi Pravilnika o registru kmetijskih gospodarstev (Ur. l. RS, št. 16/21),

(dostopno na [Pravilnik o spremembi in dopolnitvi Pravilnika o registru kmetijskih gospodarstev](#)).

- ✓ 1300 Trajni travnik (13. člen).
- ✓ 1320 Travinje z razpršenimi neupravičenimi značilnostmi (13. člen).
- ✓ 1222 Ekstenzivni oziroma travniški sadovnjak (13. člen).

Navedena območja morajo izpolnjevati naslednje pogoje:

- ✓ ležijo na območju Nature 2000, kjer se hkrati pojavljata vsaj dve vrsti oziroma habitatna tipa z oceno slabega stanja ohranjenosti;
- ✓ ležijo na območjih, kjer je kot varstveni cilj zastavljeno povečanje površin travnikov v skladu s Programom upravljanja območij Nature 2000 za obdobje 2014–2020.

Območja so prikazana v Prilogi 2, Uredba o spremembah in dopolnitvah Uredbe o shemah neposrednih plačil (Ur. l. RS, št. 53/22).

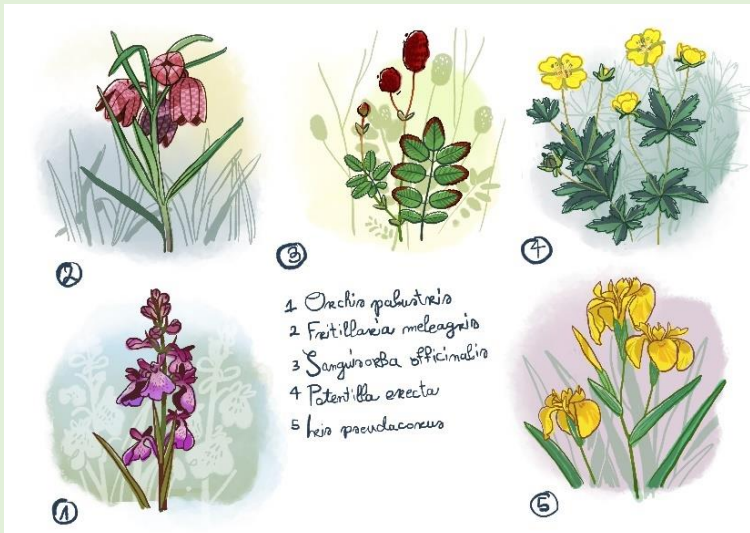
4.7 VLAŽNI TRAVNIKI

Slika 10: Vlažni travnik, ki ga prepoznamo s pomočjo značilne rastlinske vegetacije (avtor: Urška Kajtna)

Vlažni travnik se pojavlja predvsem ob vodotokih. Poplavljen je dlje časa ter ostaja vlažen večji del leta. V to skupino so Golobič in sodelavci (2015) uvrstili močvirna, mokrotna ali vlažna antopogena travišča ter tudi različne oblike visokodebelnega steblikovja.

Ohranjanje vlažnih ekstenzivnih travnikov je pomembno, saj nekaterim vrstam ptic predstavljajo gnezdilni habitat. Pomembna vrsta ptice, ki jo želimo obvarovati, je kosec (*Crex crex*).

Slika 11: Značilne rastline vlažnih travnikov: močvirska kukavica (1), močvirski tulipan (2), zdravilna strašnica (3), srčna moč (4) in vodna perunika (5) (avtor: Urška Kajtna)

Vlažne travnike prepoznamo s pomočjo značilnih rastlin, kot so npr.:

- močvirska kukavica (*Orchis palustris*),
- močvirski tulipan (*Fritillaria meleagris*),
- zdravilna strašnica (*Sanguisorba officinalis*),
- srčna moč (*Potentilla erecta*) in
- vodna perunika (*Iris pseudacorus*).

Finančni mehanizmi:

1. *Vlažni travniki so del izvajanja ukrepa kmetijsko-okoljsko-podnebnih plačil iz prvega do osmega odstavka 28. člena Uredbe 1305/2013/EU (U. l. RS, št. 20/22), dostopno na: [Pravilnik o spremembi in dopolnitvi Pravilnika o registru kmetijskih gospodarstev.](#)*
2. *Zahteve in pogoji so podrobneje opisani v:*
  - *Podukrep M10.1 – Plačilo kmetijsko-okoljskih-podnebnih obveznosti (ukrep KOPOP); Operacija: Habitati ptic vlažnih, ekstenzivnih travnikov in Operacija: Posebni traviščni habitati, dostopno na: [povezavi.](#)*
  - *Podukrep M11.1 – Plačila za preusmeritev v prakse in metode ekološkega kmetovanja (EK), dostopno na: [povezavi.](#)*
  - *Podukrep M11.2 – Plačila za ohranitev praks in metod ekološkega kmetovanja, dostopno na: [povezavi.](#)*
  - *Podukrep M13.2 – Izplačilo nadomestil za druga območja, ki imajo pomembne naravne omejitve, dostopno na: [povezavi.](#)*
  - *Podukrep M16.5 – Okolje in podnebne spremembe, dostopno na: : [povezavi.](#)*
3. *Kmetijske prakse iz naslova zelene komponente:*
  - *Ohranjanje okoljsko občutljivega trajnega travinja (OOTT)*
[Kmetijske prakse iz naslova zelene komponente.](#)

4.7.1 FINANČNI MEHANIZMI

Vlažni travniki kot pomembni habitati Nature 2000

KOPOP ali kmetijsko-okoljska-podnebna plačila je ukrep, ki vključuje več različnih operacij. Namen ukrepa KOPOP je vzpostaviti ravnotežje med človekovo potrebo po pridelavi hrane in ohranjanjem okolja. S tem ukrepom želijo kmetovalce spodbuditi, da kmetujejo na način, ki spodbuja ohranjanje okolja in prilagajanje na podnebne spremembe. Ukrep KOPOP se izvaja v okviru 19 operacij. Ena izmed operacij je namenjena ohranjanju vlažnih ekstenzivnih travnikov, ki nekaterim vrstam ptic predstavljajo gnezdilni habitat.

Uredba o spremembah in dopolnitvah Uredbe o ukrepih kmetijsko-okoljskih-podnebnih plačil, ekološkega kmetovanja in plačil območjem z naravnimi ali drugimi posebnimi omejitvami iz Programa razvoja podeželja Republike Slovenije za obdobje 2014–2020–2022 (Ur. l. RS, št. 20/22) (2022) v 22. členu opredeljuje splošne pogoje, ki jih morajo pri izvajanju ukrepa KOPOP izpolnjevati upravičenci. V finančnem mehanizmu morajo upravičenci upoštevati obvezne zahteve iz naslova Podukrepa.

Seznam ekološko pomembnih območij posebnih traviščnih habitatov, traviščnih habitatov metuljev, območij pojavljanja ptic vlažnih ekstenzivnih travnikov in ekološko pomembnih območij steljnikov je opredeljen v Prilogi 3.

Ob vstopu v ukrep M10 mora KMG :

- ✓ imeti najmanj 1 ha kmetijskih površin;
- ✓ biti vpisano v register kmetijskih gospodarstev, v skladu s predpisom, ki ureja register kmetijskih gospodarstev;
- ✓ opraviti šesturni program usposabljanja s področja kmetijsko okoljskih in kmetijsko podnebnih vsebin;
- ✓ imeti izdelan program aktivnosti kmetijskega gospodarstva, ki je elektronski dokument, pripravljen kot rezultat svetovalne storitve.

Izpolnjevanje splošnih pogojev iz 22. člena Uredbe o spremembah in dopolnitvah Uredbe o ukrepih kmetijsko-okoljskih-podnebnih plačil, ekološkega kmetovanja in plačil območjem z naravnimi ali drugimi posebnimi omejitvami iz Programa razvoja podeželja Republike Slovenije za obdobje 2014–2020–2022 (Ur. l. RS, št. 20/22) (2022):

- ✓ upravičenci morajo imeti opravljen štiriurni program usposabljanja letno iz predpisa, ki ureja ukrepe prenosa znanja in svetovanja iz PRP 2014–2020–2022 (v nadaljnjem besedilu: redno usposabljanje);
- ✓ v prvih treh letih trajanja obveznosti iz prvega odstavka 11. člena te uredbe morajo najmanj enkrat uporabiti storitev svetovanja iz predpisa, ki ureja ukrepe prenosa znanja in svetovanja iz PRP 2014–2020–2022;
- ✓ ves čas trajanja obveznosti iz 11. člena te uredbe morajo voditi evidenco o vseh delovnih opravilih, ki se izvajajo pri operacijah iz drugega odstavka 23. člena te uredbe, na obrazcih evidenc o delovnih opravilih, ki so dostopni na spletnih straneh ministrstva in agencije;

Obvezne in izbirne zahteve v okviru operacije M10.1 – Habitati ptic vlažnih ekstenzivnih travnikov (VTR)

Vstop je možen le, če se GERK nahaja na določenem območju ptic vlažnih ekstenzivnih travnikov (prikaz na zemljevidu v Prilogi 3, Uredbe 1305/2013/EU) (U. l. RS, št. 20/22).

Obvezne zahteve:

- ✓ košnja dovoljena od 10. 7. (če kosec na travniku v tekočem letu ni prisoten) ali od 1. 8. tekočega leta (če je kosec na travniku v tekočem letu zabeležen), obvezno je spravilo;
- ✓ gnojenje, mulčenje in paša so prepovedani;
- ✓ možni trije načini košnje (košnja od sredine travnika navzven, košnja z ene strani travnika proti drugi, košnja od zunanje strani travnika navznoter s puščanjem nepokošenega rešilnega otoka);
- ✓ obtežba: 0 do 1,5 GVŽ travojedih živali/hektar (povprečna letna obtežba);
- ✓ raba: trajno travinje, na GERK ne sme biti več kot 30 % površine prerasle z invazivnimi tujerodnimi rastlinskimi vrstami;

- ✓ obseg: del površin trajnega travinja, ki ležijo znotraj območja pojavljanja ptic vlažnih ekstenzivnih travnikov;
- ✓ lokacija: ista ves čas trajanja obveznosti;
- ✓ območje izvajanja: območja pojavljanja ptic vlažnih ekstenzivnih travnikov.

Izbirna zahteva:

- ✓ Za GERK-e velikosti najmanj 0,3 ha v tekočem letu na travniku površina strnjenelega nepokošenega pasu, ki se pokosi naslednje leto, znaša od 5 do 10 % površine travnika.

Ukrep se izvaja na območju Nature 2000, kjer se pojavljajo ptice vlažnih travnikov. Namenjen je spremembi obstoječih praks in varovanju ptic, ki gnezdijo na tleh.

Obvezne in izbirne zahteve v okviru operacije M10.1 – Posebni traviščni habitati (HAB)

Operacija Posebni traviščni habitati se izvaja na GERK z vrsto rabe »1300 – trajni travnik«, določene v skladu s predpisom, ki ureja register kmetijskih gospodarstev (karta ekološko pomembnih območji posebnih traviščnih habitatov je prikazana na zemljevidu v Prilogi 3).

Obvezni zahtevi:

- ✓ košnja/paša ni dovoljena do 30. junija (glej 71. člen Uredbe 1305/2013/EU) (U. I. RS, št. 20/22);
- ✓ gnojenje samo z organskimi gnojili v omejeni količini (letni vnos dušika iz organskih gnojil pa ne sme preseči 40 kg / ha) (glej 72. člen Uredbe 1305/2013/EU) (U. I. RS, št. 20/22).

Izbirni zahtevi:

- ✓ spravilo mrve s travinja;
- ✓ za GERK-e velikosti najmanj 0,3 ha v tekočem letu na travniku površina strnjenelega nepokošenega pasu, ki se pokosi naslednje leto, znaša od 5 do 10 % površine travnika.

Ukrep upošteva Natura 2000 vrste in habitatne tipe, ki so neposredno vezani na ekstenzivne, vrstno bogate travnike (ohranjanje posebnih traviščnih habitatov).

Ukrep M11 – Ekološko kmetovanje:

Namen ukrepa je naveden v 118. členu Uredbe 1305/2013/EU (U. I. RS, št. 20/22).

Ukrep M11 vključuje dva podukrepa, ki sta namenjena preusmeritvi oziroma ohranjanju praks ekološkega kmetovanja:

- ✓ *Podukrep M11.1 – Plačila za preusmeritev v prakse in metode ekološkega kmetovanja (EK),*
- ✓ *Podukrep M11.2 – Plačila za ohranitev praks in metod ekološkega kmetovanja (EK).*

Upravičenci do plačil za ukrep EK iz te uredbe so KMG, ki se vključijo v izvajanje tega ukrepa in ves čas trajanja obveznosti iz prvega odstavka 122. člena te uredbe izpolnjujejo predpisane pogoje in

zahteve. Več informacij o Podukrepih M11 si lahko preberete v **Poglavju 4.6 – Visokodebelni sadovnjak**.

Ukrep M13 – Plačila območjem z naravnimi ali drugimi posebnimi omejitvami (OMD):

Namen ukrepa je naveden v 135. členu Uredbe 1305/2013/EU (U. l. RS, št. 20/22).

Namen ukrepa OMD je izravnava stroškov pridelave zaradi težjih pridelovalnih razmer, da se ustvarijo pogoji za kmetovanje in zagotavljanje primerne obdelanosti kmetijskih površin na območjih z naravnimi ali drugimi posebnimi omejitvami.

Pogoji upravičenosti (OMD)

Do plačil za ukrep OMD so upravičena KMG, katerih kmetijske površine ležijo na območjih iz Priloge 13, uredbe 1305/2013/EU (U. l. RS, št. 20/22).

Za upravičenost do ukrepa OMD veljajo naslednji pogoji :

- ✓ KMG mora biti vpisan v RKG;
- ✓ nosilec KMG mora biti aktiven kmet;
- ✓ plačilo za ukrep OMD se lahko pridobi, če skupna kmetijska površina na KMG, ki je vključena v ukrep OMD, ni manjša od enega ha.

Pogoji:

- ✓ upravičenci se obvežejo, da bodo na območjih iz Priloge 13 te uredbe opravljali svojo kmetijsko dejavnost v času trajanja obveznosti;
- ✓ kmetijska površina, ki je vključena v ukrep OMD, se ugotovi v skladu predpisom, ki ureja izvedbo ukrepov kmetijske politike za tekoče leto;
- ✓ velikost GERK kmetijskega gospodarstva, za katero se lahko uveljavlja plačilo za ukrep OMD, je lahko manjša od 0,1 ha, znašati pa mora vsaj 0,01 ha.

Da bi bilo zemljišče uvrščeno med območja s pomembnimi naravnimi omejitvami, mora nanj negativno delovati eden od naslednjih pogojev: nizka temperatura, suhost, čezmerna talna vlaga, omejeno osuševanje tal, neugodna tekstura in kamnitost, plitko koreninjenje, slabe kemijske lastnosti ali strma pobočja.

Podukrep M16.5 – Okolje in podnebne spremembe:

Podukrep je namenjen izvajanju pilotnih projektov ali EIP-projektov. Namen teh projektov je razdeljen na tri točke:

- ✓ razvoj rešitev, namenjenih zmanjšanju vpliva klimatskih sprememb, prilagajanju na vplive klimatskih sprememb in izvajanju sklopnih pristopov, namenjenih ohranjanju biotske raznovrstnosti;
- ✓ prenos znanj v prakso;
- ✓ razširjanje rezultatov projektov.

Več informacij o pogojih za vključevanje si lahko preberete v **Poglavju 4.3 – Gozdna zaplata**.

Kmetijske prakse iz naslova zelene komponente

Ohranjanje okoljsko občutljivega trajnega travinja (OOTT), dostopno na: [Kmetijske prakse iz naslova zelene komponente](#).

Razlogi za posodobitev sloja statusa OOTT zaradi novih površin trajnega travinja:

- ✓ ker so prvič vpisane v Register kmetijskih gospodarstev in prijavljene na zbirni vlogi kot trajno travinje (raba 1300, 1320 ali 1222 – visokodebelni z dvonamensko rabo) ali
- ✓ ker so prvič prijavljene na zbirni vlogi kot trajno travinje (raba 1300, 1320 ali 1222 – visokodebelni z dvonamensko rabo) ali
- ✓ ker so v tekočem letu nastale iz njivskih površin zaradi šestletne zaporedne pridelave trav in drugih zelenih krmnih rastlin in so prijavljene na zbirni vlogi.

Nosilci kmetijskih gospodarstev so obveščeni o tem, da imajo površine s statusom OOTT.

4.8 ROBOVI NJIV

Slika 12: Rob njive v kmetijski krajini (avtor: Urška Kajtna)

Rob njive je rob polja, omejka ali nazorni predel med dvema njivama, kjer ni kmetijske proizvodnje. Govorimo o pasovih travnišč ali ruderalnih združb, ki vključujejo negojeno vegetacijo. Pomembno je, da ne vključujejo lesnate vegetacije. Rob njive je širok med 1 in 20 metri. V kmetijski krajini lahko pride do prekrivanja z drugimi krajinskimi značilnostmi, na primer mejicami, suhozidi itd. Rob njive kot krajinska značilnost ni pod intenzivno rabo, ampak mora biti obdelava ekstenzivna (Golobič in sod. 2015).

Finančni mehanizmi:

Spodbujanje ohranjanja robov njiv je opredeljeno v neposrednih plačilih *Kmetijske prakse iz naslova zelene komponente*, z ukrepom *Površine z ekološkim pomenom*, dostopno na povezavi [Kmetijske prakse iz naslova zelene komponente](#).

Upoštevati je treba tudi *Uredbo o spremembah Uredbe o navzkrižni skladnosti (Ur. l. RS, št. 184/21)* → *DKOS 7: Ohranjanje krajinskih značilnosti*, dostopno na: [povezavi](#).

Podukrep 16.5 – Okolje in podnebne spremembe kot del programa za razvoj podeželja, Uredba 1305/2013/EU (U. l. RS, št. 20/22), dostopno na: [povezavi](#).

4.8.1 FINANČNI MECHANIZMI

Robovi njiv v okviru ukrepov iz naslova zelene komponente

Površine z ekološkim pomenom zagotavljajo ohranjanje in izboljšanje biotske raznovrstnosti. Med površine z ekološkim pomenom štejemo površine v prahi za medonosne rastline in kmetijske rastline, ki vežejo dušik.

Kmetijske prakse iz naslova zelene komponente

Površine z ekološkim pomenom, dostopno na: [Kmetijske prakse iz naslova zelene komponente](#).

Pogoji:

- ✓ Izvajalci morajo biti nosilci KMG, ki imajo več kot 15 ha ornih zemljišč.
- ✓ Kmetije, ki obdelujejo več kot 15 ha njivskih zemljišč, morajo zagotoviti najmanj 5-odstotni delež površin z ekološkim pomenom na ornih zemljiščih, ki jih obdelujejo.
- ✓ Tisti, ki imajo manj kot 15 ha ornih zemljišč, niso dolžni izvajati te prakse, a so do plačila zelene komponente vseeno upravičeni.
- ✓ Najmanjša orna površina, ki se upošteva pri izračunu, zagotavljanju deležev kmetijskih rastlin za namen zagotavljanja deleža površin z ekološkim pomenom, znaša 0,01 ha.

Podukrep M16.5 – Okolje in podnebne spremembe:

Podukrep je namenjen izvajanju pilotnih projektov ali EIP-projektov. Namen teh projektov je razdeljen na tri točke:

- ✓ razvoj rešitev, namenjenih zmanjšanju vpliva klimatskih sprememb, prilagajanju na vplive klimatskih sprememb in izvajanju sklopnih pristopov, namenjenih ohranjanju biotske raznovrstnosti;
- ✓ prenos znanj v prakso;
- ✓ razširjanje rezultatov projektov.

Več informacij o pogojih za vključevanje si lahko preberete v **Poglavju 4.3 – Gozdna zaplata**.

4.9 GOZDNI ROB

Slika 13: Gozdni rob v kmetijski krajini (avtor: Urška Kajtna)

Gozdni robovi predstavljajo povezavo med gozdom in sosednjimi negozdnimi zemljišči. Gozdni rob ohranja biotsko raznovrstnost notranjosti in predstavlja zaščito pred zunanjimi dejavniki. Tako zagotavlja ustrezne gozdne habitate za gozdne specialiste in tudi druge vrste. Gozdni rob se strukturno razlikuje od gozda, posledica tega pa je unikaten robni učinek na mikroklimo in biotsko raznovrstnost. Gozdni rob je v krajini pomemben element, saj se skoraj 20 % svetovne gozdne površine nahaja znotraj 100 m od roba. Intenzivne prakse upravljanja rabe zemljišč močno vplivajo na strukturo in sestavo gozdnih robov. Poleg tega sestava vrst dodatno oblikuje robno strukturo, saj se drevesa razlikujejo po obliki rasti in sposobnosti odzivanja na povečano razpoložljivost svetlobe blizu roba (Meeussen in sod. 2020).

Finančni mehanizmi:

1. *Podukrep 16.5 – Okolje in podnebne spremembe* kot del programa za razvoj podeželja, Uredba 1305/2013/EU (U. I. RS, št. 20/22).

4.9.1 FINANČNI MEHANIZMI

Gozdni robovi v okviru ukrepov za razvoj podeželja

Upoštevati je treba splošne pogoje, opredeljene v KOPOP, ter posebne usmeritve Podukrepa 16.5.

Podukrep M16.5 – Okolje in podnebne spremembe:

Podukrep je namenjen izvajanju pilotnih projektov ali EIP-projektov. Namen teh projektov je razdeljen na tri točke:

- ✓ razvoj rešitev, namenjenih zmanjšanju vpliva klimatskih sprememb, prilagajanju na vplive klimatskih sprememb in izvajanju sklopnih pristopov, namenjenih ohranjanju biotske raznovrstnosti;
- ✓ prenos znanj v prakso;
- ✓ razširjanje rezultatov projektov.

Več informacij o pogojih za vključevanje si lahko preberete v **Poglavju 4.3 – Gozdna zaplata**.

5 GEOMORFOLOŠKE IN RELIEFNE KRAJINSKE ZNAČILNOSTI

5.1 KRAŠKE KOTANJE

Slika 14: Kraška kotanja v kmetijski krajini (avtor: Urška Kajtna)

Kraška kotanja je vdolbina s konkavnim/neravnim dnom, a je zaradi kmetijske obdelave dno kotanje izravnano, rob pa dokaj oster. Med kraške kotanje uvrščamo vrtače, uvale in koliševke. Povezuje jih skupna značilnost, in sicer globina njihovih tal, ki lahko na dnu kraške kotanje doseže nekaj metrov. Naravno je dno vrtače konkavno. Zaradi vpliva človeka in kmetijske obdelave v preteklosti so tla poravnana, rob pa je bolj oster (Golobič in sod. 2015).

Finančni mehanizmi:

1. Kraške kotanje so del Uredbe o spremembah in dopolnitvah Uredbe o zvrsteh naravnih vrednot (Ur. l. RS, št. 67/03) (2003), dostopno na: [Uredba o spremembah in dopolnitvah uredbe o zvrsteh naravnih vrednot.](#)
2. Kraške kotanje so del izvajanja ukrepa Uredbe o spremembah in dopolnitvah Uredbe o ukrepih kmetijsko-okoljskih-podnebnih plačil, ekološkega kmetovanja in plačil območjem z naravnimi ali drugimi posebnimi omejitvami iz Programa razvoja podeželja Republike Slovenije za obdobje 2014–2020 (Ur. L. RS, št. 20/22), dostopno na: [Uredbe o ukrepih kmetijsko-okoljska-podnebna plačila, ekološko kmetovanje in plačila območjem z naravnimi ali drugimi posebnimi omejitvami iz PRP.](#)
3. Podukrepi:

- *Podukrep M11.1* – Plačila za preusmeritev v prakse in metode ekološkega kmetovanja (EK), dostopno na: [povezavi](#);
- *Podukrep M11.2* – Plačila za ohranitev praks in metod ekološkega kmetovanja, dostopno na: [povezavi](#);
- *Podukrep M16.5* – Okolje in podnebne spremembe, dostopno na: [povezavi](#).

Splošni pogoji in ukrepi so podrobneje opisani v **Poglavju 2.2 – Vlažni travniki.**

4. *Kmetijske prakse iz naslova zelene komponente:*

- *Površine z ekološkim pomenom*, dostopno na: [povezavi](#).

Pogoji in ukrepi so podrobneje opisani v **Poglavju 2.3 – Rob njive.**

5.1.1 FINANČNI MEHANIZMI

Kraške kotanje kot del naravnih vrednot

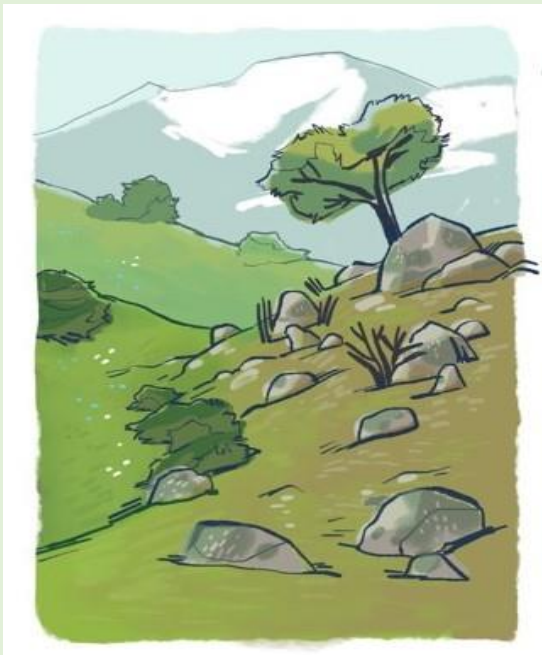
Kraške kotanje (vrtače) so opredeljene kot *Površinska geomorfološka naravna vrednota*. Ohranjanje in vzdrževanje vrtač je določeno s **Pravilnikom o spremembah in dopolnitvah Pravilnika o določitvi in varstvu naravnih vrednot (Ur. l. RS, št. 7/19, 2019) (Priloga 4)**, dostopno na: [Pravilnik o spremembah in dopolnitvah Pravilnika o določitvi in varstvu naravnih vrednot](#). Seznam kraških vrtač, opredeljenih kot naravna vrednota, je naveden v **Prilogi 1 – Pravilnik o določitvi in varstvu naravnih vrednot**.

Varstvene in razvojne usmeritve za ohranjanje vrtač so navedene v Prilogi 4 – Pravilnik o določitvi in varstvu naravnih vrednot (Ur. l. RS, št. 7/19):

- ✓ Gradnja objektov, vključno z enostavnimi objekti, se v primeru, da ni drugih prostorskih možnosti zunaj naravne vrednote, izvaja tako, da se izkoristijo vse možne tehnične ali druge rešitve, da se naravna vrednota ne poškoduje ter da je njena vidna podoba čim manj spremenjena.
- ✓ Zemeljska dela (izravnavanje, poglobljanje terena, nasipavanje, zasipavanje) se na naravni vrednoti izvajajo tako, da se ohranjajo lastnosti, zaradi katerih je del narave opredeljen kot naravna vrednota, ter tako, da je njena vidna podoba čim manj spremenjena.
- ✓ Vibracije zaradi eksplozij ali iz drugih virov smejo biti tolikšne, da ne ogrozijo stabilnosti naravne vrednote.

- ✓ Pridobivanje in raziskovanje mineralnih surovin na naravni vrednoti je možno v takšnem obsegu in na takšen način, da se ohranjajo lastnosti, zaradi katerih je tak del narave opredeljen za naravno vrednoto. Sanacija območij, na katerih so se pridobivale mineralne surovine, se izvaja tako, da se v čim večji možni meri ohranjajo lastnosti, zaradi katerih je del narave opredeljen za naravno vrednoto. Naravno vrednoto se ohranja vidno in dostopno.
- ✓ Odpadkov in drugega materiala, vključno z odpadnim izkopskim ali gradbenim materialom, se na naravni vrednoti ne odlaga ali skladišči.
- ✓ Vzorce kamnin se jemlje na tak način, da se bistveno ne spremenijo fizične lastnosti naravne vrednote ter da se ne ogrozi stabilnosti naravne vrednote.
- ✓ Na naravni vrednoti se izvaja takšne športne in rekreacijske aktivnosti, da se bistveno ne spreminjajo fizične lastnosti naravne vrednote (npr. z obsežnim odstranjevanjem skal, pritrjevanjem klinov, jeklenih vrvi in podobnim) ter da zaradi prisotnosti ljudi (velike množice) ni motena vidna podoba naravne vrednote in onemogočeno njeno doživljanje. Obiskovalci naravne vrednote naj se gibajo po poteh, če so za ta namen urejene.
- ✓ Naravno vrednoto se uredi za obisk javnosti z izdelavo poti, razgledišč, počivališč, postavitvijo ograj, tabel z informacijami, opozorili in podobno, vendar tako, da se lastnosti naravne vrednote ne spremenijo bistveno ter da je vidna podoba naravne vrednote čim manj spremenjena. Naravno vrednoto ali njen del, ki je posebej občutljiv na fizične učinke hoje, ki jih povzročijo obiskovalci, se uredi tako, da se onemogoči njeno ogrožanje. Na naravni vrednoti, katere obiskovanje in ogledovanje se prostorsko ne da omejiti ali se pričakuje, da omejitve ne bo učinkovita, se lahko obiskovanje in ogledovanje naravne vrednote ali njenega dela fizično onemogoči.
- ✓ Vegetacijo na naravni vrednoti se lahko odstrani v primeru, da se s tem omogoči dostop, izboljša vidnost ali prepreči vpliv rastlinstva na vrednoto.
- ✓ Na območju vpliva na naravno vrednoto smejo biti vibracije zaradi eksplozij ali iz drugih virov tolikšne, da ne ogrozijo stabilnosti naravne vrednote.

5.2 POVRŠINSKA SKALOVITOST

Slika 15: Površinska skalovitost v kmetijski krajini
(avtor: Urška Kajtna)

Je značilnost, kjer matične kamnine ne pokriva zemlja in jo tako najdemo na površju. Najpogosteje to značilnost opazimo na območjih, kjer je matična podlaga apnenec. Obstajata dva tipa površinske skalovitosti. Skalovitost je lahko premična in jo lahko odstranimo, lahko pa kamnina (apnenec) štrli iz tal in jo lahko odstranimo z lomljenjem kamnine in ne s pobiranjem. Zemljišča, kjer najdemo to krajinsko značilnost, so tradicionalno gozdna zemljišča. Če površinska skalovitost ni izrazita, lahko na teh površinah najdemo pašnike in travnike (Golobič in sod. 2015).

Finančni mehanizmi:

1. Površinska skalovitost je del izvajanja prvega do osmega odstavka 28. člena Uredbe o spremembah in dopolnitvah Uredbe o ukrepih kmetijsko-okoljskih-podnebnih plačil, ekološkega kmetovanja in plačil območjem z naravnimi ali drugimi posebnimi omejitvami iz Programa razvoja podeželja Republike Slovenije za obdobje 2014–2020 (Ur. l. RS, št. 20/22) (2022), dostopno na: Uredba o spremembah in dopolnitvah Uredbe o ukrepih kmetijsko-okoljska-podnebna plačila, ekološko kmetovanje in plačila območjem z naravnimi ali drugimi posebnimi omejitvami iz programa PRP.
2. Zahteve in pogoji so podrobneje opisani v:
  - Podukrep M11.1 – Plačila za preusmeritev v prakse in metode ekološkega kmetovanja (EK), dostopno na: povezavi;
  - Podukrep M11.2 – Plačila za ohranitev praks in metod ekološkega kmetovanja, dostopno na: povezavi;
  - Podukrep M13.2 – Izplačilo nadomestil za druga območja, ki imajo pomembne naravne omejitve, dostopno na: povezavi.
  - Podukrep M16.5 – Okolje in podnebne spremembe, dostopno na: povezavi.

Splošni pogoji in ukrepi so podrobneje opisani v **Poglavju 4.3. – Gozdna zaplata.**

5.2.1 FINANČNI MEHANIZMI

Površinska skalovitost kot območje s pomembnimi naravnimi omejitvami

Podukrep M13.2 je namenjen ohranjanju kmetijske dejavnosti na območjih, kjer talne razmere ne omogočajo intenzivnega kmetijstva. Ta območja niso gorska in imajo pomembne naravne omejitve.

Stroški kmetovanja so na teh območjih višji, izgube dohodka pa so večje kot na ugodnih pridelovalnih površinah. Da bi bilo zemljišče uvrščeno med območja s pomembnimi naravnimi omejitvami, mora nanj negativno delovati eden od naslednjih pogojev: nizka temperatura, suhost, čezmerna talna vlaga, omejeno osuševanje tal, neugodna tekstura in kamnitost, plitko koreninjenje, slabe kemijske lastnosti ali strma pobočja.

Seznam območij z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost je kot Priloga 13 sestavni del Uredbe o spremembah in dopolnitvah Uredbe o ukrepih kmetijsko-okoljskih-podnebnih plačil, ekološkega kmetovanja in plačil območjem z naravnimi ali drugimi posebnimi omejitvami iz Programa razvoja podeželja Republike Slovenije za obdobje 2014–2020–2022 (Ur. l. RS, št. 20/22) (2022).

5.3 BALVANI IN OSAMELCI

Slika 16: Osamelec v kmetijski krajini (avtor: Urška Kajtna)

Dele pobočja, ki se odlomijo in privalijo v nižje predele, imenujemo balvani, osamelci pa so ostanki raščene kamnine, ki ni bila intenzivno podvržena naravnim procesom (erozija), saj se po sestavi razlikuje od okolice. Da skale uvrstimo med balvane in osamelce, mora tloris površine zavzemati vsaj 4 m², skala pa mora biti višja od 1,5 m (Golobič in sod. 2015).

5.3.1 FINANČNI MEHANIZMI

Finančni mehanizmi:

1. Balvane in kamnite osamelce uvrstimo med površinske geomorfološke naravne vrednote, ki so del Uredbe o spremembah in dopolnitvah Uredbe o zvrsteh naravnih vrednot (Ur. l. RS, št. 67/03) (2003); dostopno na: [Uredba o spremembah in dopolnitvah uredbe o zvrsteh naravnih vrednot.](#)
2. *Balvani in kamniti osamelci so del Uredbe o spremembah Uredbe o navzkrižni skladnosti (Ur. l. RS, št. 184/21): DKOS 7: Ohranjanje krajinskih značilnosti Uredbe o spremembah Uredbe o navzkrižni skladnosti.*

Balvani in osamelci: DKOS 7 Ohranjanje krajinskih značilnosti

Balvane in kamnite osamelce uvrstimo med površinske geomorfološke naravne vrednote. Za podrobnejša navodila varstva in razvojne usmeritve si pogledjte Poglavlje 3.1 – Kraške kotanje. Balvani in osamelci so prepoznani kot krajinske značilnosti, ki jih vključuje standard DKOS 7.

Podrobnejši opis najdete v **Poglavju 4.1 – Posamezna drevesa in grmi.**

Uredba o spremembah Uredbe o navzkrižni skladnosti (Ur. l. RS, št. 184/21):

[http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=URED8429;](http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=URED8429)

Izpolnjevanje zahtev navzkrižne skladnosti: [https://www.gov.si/zbirke/storitve/izpolnjevanje-zahtev-iz-navzkrizne-skladnosti/;](https://www.gov.si/zbirke/storitve/izpolnjevanje-zahtev-iz-navzkrizne-skladnosti/)

Priročnik za izvajanje zahtev navzkrižne skladnosti za kmetijska gospodarstva:

[https://www.kgzs.si/uploads/dokumenti/strokovna_gradiva/prirocnik_za_izvajanje_navzkrizne_skladnosti_2017.pdf.](https://www.kgzs.si/uploads/dokumenti/strokovna_gradiva/prirocnik_za_izvajanje_navzkrizne_skladnosti_2017.pdf)

5.4 TERASE

Slika 17: *Nepodprte (desno) in podprte terase (levo) v kmetijski krajini (avtor: Urška Kajtna)*

Golobič in sodelavci (2015) so prepoznali tri različne oblike teras. Prva skupina so **nepodprte (samostoječe) terase**. Te imajo strme brežine (med 35 in 60 stopinjami nagiba), temveč jih najdemo na blagih pobočjih. Te terase so zaradi intenzivne kmetijske rabe (vinograd, sadovnjak, njiva) nastale na zmerno stabilnih tleh. Tako so dovolj široke za strojno obdelavo, danes pa jih pogosto najdemo v stanju zaraščanja. V preteklosti so jih kosili.

Druga skupina so **podprte terase**. Te terase so prav tako kot nepodprte terase nastale zaradi kmetijske rabe. Razlika je le, da so podprte terase nastale na močno erodibilnih tleh. Podprte terase so izrazite terase na blagih pobočjih in imajo obliko zida (brežine teras so zidovi z 90 stopinjami nagiba), podprte pa so z zloženim kamenjem – suhozidi.

Ponavadi so ožje kot samostoječe in s tem preozke za strojno obdelavo. Zadnja skupina so **naravne rečno-ledeniške terase**. Značilne so za krajino ob rekah. Največkrat so v kmetijski rabi (njive, hmeljišča, travniki) (Golobič in sod. 2015).

Poleg delitve teras na podprte in nepodprte jih lahko opredelimo glede na namen oziroma rabo prostora. Tako poznamo poljedelske terase, vinogradniške terase in sadjarske terase.

Poljedelske terase najdemo po vsej Sloveniji, drugo in tretjo vrsto pa najdemo na nizkih gričih s podnebjem, primernim za vinogradništvo in sadjarstvo (Ažman Momirski in Kladnik 2009).

5.4.1 FINANČNI MEHANIZMI

Terase: DKOS 7: Ohranjanje krajinskih značilnosti

Terase so ena izmed krajinskih značilnosti, ki jih kmetovalec lahko ohranja tudi v okviru finančnega mehanizma/standarda DKOS 7: Ohranjanje krajinskih značilnosti, vključno (kadar je to ustrezno) z živimi mejami, ribniki, jarki, drevesi v vrsti, skupini ali posamično, omejki, ozarami in terasami. Med ukrepe sodi tudi prepoved rezanja žive meje, sekanja dreves v času razmnoževanja in vzreje mladičev pri ptičih ter ukrepi za preprečevanje širjenja sestojev invazivnih tujerodnih vrst.

Podrobnejši opis najdete v **Poglavju 4.1 – Posamezna drevesa in grmi**.

Terase: DKOS 5: Ohranjanje krajinskih značilnosti

Minimalno upravljanje zemljišč, ki odraža specifične pogoje za omejitev erozije na zemljiščih

Uredba o spremembah Uredbe o navzkrižni skladnosti (Ur. l. RS, št. 184/21):

[http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=URED8429;](http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=URED8429)

Izpolnjevanje zahtev navzkrižne skladnosti: [https://www.gov.si/zbirke/storitve/izpolnjevanje-zahtev-iz-navzkrizne-skladnosti/;](https://www.gov.si/zbirke/storitve/izpolnjevanje-zahtev-iz-navzkrizne-skladnosti/)

Priročnik za izvajanje zahtev navzkrižne skladnosti za kmetijska gospodarstva:

[https://www.kgzs.si/uploads/dokumenti/strokovna_gradiva/prirocnik_za_izvajanje_navzkrizne_skladnosti_2017.pdf.](https://www.kgzs.si/uploads/dokumenti/strokovna_gradiva/prirocnik_za_izvajanje_navzkrizne_skladnosti_2017.pdf)

Kmetovalci se morajo ob koriščenju finančnega mehanizma držati naslednjih navodil zahteve št. 24, 25 in 26 navzkrižne skladnosti (DKOS 5):

- ✓ Z oranjem po plastnicah prečno na naklon ob upoštevanju primerne časa v precejšnji meri preprečimo vodno erozijo (ki je v naših krajih najpogostejša). Na kmetijskih površinah z rabo njiv, ki imajo srednji naklon 20 % ali več, je treba med 15. novembrom in 15. februarjem upoštevati vsaj enega od teh ukrepov:
  - oranjeti po plastnicah,
  - ohranjanjestrnišča,
  - skrb za ozelenitev.
- ✓ Pomembna je ustrezna uporaba kmetijskih strojev ob primernem času, da se prepreči zbitost tal. Občutljivost tal za zbijanje se povečuje z večjim deležem gline v njih in neustrezno setveno sestavo (monokulture in ozki specializirani kolobarji).
- ✓ Pri preprečevanju nastajanja zbitih tal se ob njihovem tipu upoštevajo:
  - raba primernih kmetijskih strojev v primernem stanju tal,
  - kolobarjenje,
  - različna in s potrebami rastlin usklajena globina oranja, občasno globoko rahljanje in vzdrževanje drenaže.

6 VODNE KRAJINSKE ZNAČILNOSTI

6.1 VODNE POVRŠINE ALI VODNA TELESA

Slika 18: Vodno telo, okoli katerega se lahko nahaja obvodna vegetacija. (avtor: Urška Kajtna)

So stoječa vodna telesa (velikost največ 0,1 ha) naravnega ali antropogenega izvora, kot so ribnik, kal, mlaka, gramoznica ipd. Večino leta se ne izsušijo. V to skupino ne spadajo vodna telesa, ki so utrjena z umetnimi materiali, na primer betonska ali plastična jezera. V in na obrežju vodnih teles lahko najdemo različne vodne in obvodne rastline ter tudi mnoge druge organizme, nevretenčarje, dvoživke, ribe, plazilce ipd. (Golobič in sod. 2015).

6.1.1 FINANČNI MEHANIZMI

Finančni mehanizmi:

1. Vodne površine ali vodna telesa so ena izmed krajinskih značilnosti, ki so del Uredbe o spremembah Uredbe o navzkrižni skladnosti: DKOS 7: Ohranjanje krajinskih značilnosti (Uredba o spremembah Uredbe o navzkrižni skladnosti).

Vodne površine ali vodna telesa: DKOS 7 – Ohranjanje krajinskih značilnosti

Manjše vodne površine so opredeljene kot krajinska značilnost, ki jo je treba ohranjati v okviru standarda DKOS 7: Ohranjanje krajinskih značilnosti. Pravila, ki jih mora upoštevati kmetovalec, so navedena v zahtevi št. 34 navzkrižne skladnosti.

Podrobnejši opis najdete v **Poglavju 4.1 – Posamezna drevesa in grmi**.

6.2 (MELIORACIJSKI) JARKI

Slika 19: Melioracijski kanal, okoli katerega je pogosta tudi obvodna vegetacija. (avtor: Urška Kajtna)

Jarek je umetna struga (brez betonskih utrditev), ki je večino leta napolnjena z vodo in je namenjena namakanju ali izsuševanju kmetijskih zemljišč ter je lahko obraščena z vodno in/ali obvodno vegetacijo. Jarki so lahko široki do 6 metrov. Jarke, ki so namenjeni za odvajanje odvečne vode s kmetijskih zemljišč, so v preteklosti postavljali tam, kjer je zastajala slojna ali površinska voda (Golobič in sod. 2015).

Delimo jih v primarne (reke in potoki), sekundarne (jarki in kanali do globine cca. 2 m in širine 8–10 m oziroma 2–4 m) in terciarne (manjši, plitvo izkopani jarki, medsebojno oddaljeni nekaj 10 metrov). Slednji zbirajo površinsko vodo iz okoliških kmetijskih površin. Za upravljanje terciarnih jarkov so odgovorni lastniki zemljišč, s primarnimi in sekundarnimi odvodniki pa upravlja gospodarska javna služba urejanja voda (Globevnik in Sovinc 2020).

6.2.1 FINANČNI MEHANIZMI

Finančni mehanizmi:

1. Urejanje jarkov za ohranjanje krajinskih značilnosti, ki so del Uredbe o spremembah Uredbe o navzkrižni skladnosti (Ur. l. RS, št. 184/21) → DKOS 7: Ohranjanje krajinskih značilnosti (*Uredba o spremembah Uredbe o navzkrižni skladnosti*).

Ohranjanje krajinskih značilnosti z jarki: DKOS 7 Ohranjanje krajinskih značilnosti

Urejanje jarkov za ohranjanje krajinskih značilnosti v okviru standarda DKOS 7: Ohranjanje krajinskih značilnosti. Pravila, ki jih mora upoštevati kmetovalec, so navedena v zahtevi št. 34 navzkrižne skladnosti.

Podrobnejši opis najdete v **Poglavju – 4.1 Posamezna drevesa in grmi**.

Upravljanje in vzdrževanje osuševalnih namakalnih sistemov

S primarnimi in sekundarnimi jarki na osuševalnih in namakalnih sistemih upravlja državna javna služba (določeno z *Zakonom o Kmetijstvu – ZKme*).

7 KJE NAJDEMO OBRAZCE

Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano ima na spletni strani ([povezava](#)) objavljene vse javne razpise Programa razvoja podeželja. Na spodnji povezavi lahko spremljate aktualne razpise:

- [PRP 204-2020-2022 \(javni razpisi\)](#).

V letošnjem letu (2022) so bile oddaje zbirnih vlog (vloge za pomoč za sheme neposrednih plačil, vloga za dodelitev plačilnih pravic iz nacionalne rezerve, zahtevki za ukrepe iz PRP 2014–2020: KOPOP, EK, OMD, DŽ ...) možne med 24. februarjem in 6. majem 2022 ([KIS](#) datum dostopa 22. 8. 2022). V prihodnjem letu, 2023, je treba v tem časovnem obdobju spremljati aktualne objave, da ne zamudite prijavnih rokov.

Pred oddajo je treba:

- i. urediti podatke GERK-ov, trajnih nasadov, spremembe nosilcev in namestnikov KMG, prenos plačilnih pravic, prijavo živali v različnih živalskih registrih in drugo.
- ii. preveriti pravilnost vrisa GERK-ov v spletnem pregledovalniku: [Spletni pregledovalnik GERK](#).

Pozoren je treba biti tudi na datume usposabljanj, ki so pogoj za uveljavljanje nekaterih ukrepov KOPOP. Če ste se vključili na novo, potem ste morali v letu 2022 pred tem opraviti predhodno usposabljanje. V letu 2022 so usposabljanja potekala 21. 4. in 3. 5. 2022 (podatki so le informativni). Za leto 2022 pa je redno usposabljanje treba opraviti do 20. 12. 2022. Vsak upravičenec, ki je vključen v ukrep KOPOP, bo od svojega KGZ prejel pisno vabilo na usposabljanje. Vse informacije so vsako leto objavljene ponovno, zato priporočamo prijavo na novice KGZS oz. ažurno spremljanje spletne strani ([povezava](#)).

Na KGZS so izdali krajši dokument z napotki za oddajo zbirne vloge. V tem dokumentu so navedeni vsi podatki, ki jih mora kmetovalec imeti pri sebi, ko vnaša vlogo:

- i. lansko zbirno vlogo in ostale zahtevke (za leto 2021);
- ii. v primeru spremenjenega transakcijskega računa kartico oziroma knjižico novega transakcijskega računa;
- iii. če bo namesto nosilca pri izpolnjevanju zbirne vloge prisoten nosilčev pooblaščenec, mora imeti dva izvoda originalno podpisane navadnega pooblastila, za katerega lahko obrazec prejmete pri kmetijskih svetovalcih ali ga poiščete in natisnete s spletnih strani KGZS ali KGZ;
- iv. izmere posameznih poljin (površine in razdalje) za posamezne GERK-e njiv, na katerih gojite več vrst rastlin;
- v. podatek o GERK-ih, kjer izvajate pašo;
- vi. podatke o turnusni reji (povprečno število živali v turnusu in skupno število dni vseh turnusov);
- vii. če uveljavljate podporo za mlade kmete, je treba oddati podpisano izjavo o odgovornosti in upravljanju kmetije (v primeru, če gre za prvo vzpostavitev KMG in/ali če je prišlo do sprememb članov kmetije). Izjave ni treba oddati nosilcem, ki imate na svoji kmetiji na svoje ime vzpostavljeno knjigovodstvo za primarno kmetijsko proizvodnjo ali pa ste uspešno kandidirali na razpis za mladega prevzemnika kmetije;
- viii. če uveljavljate ukrep dobrobit živali (DŽ – govedo), je treba oddati izpis ušesnih številčk živali, ki bodo vključene v ukrep;

- iv. če uveljavljate ukrep dobrobit živali (DŽ – drobnica), je treba oddati spremne liste za drobnico, ki bo na kmetijo prišla od vključno 2. februarja 2022 dalje;
- v. če oddajate živinska gnojila, je treba imeti podatke o prejemnikih gnojil ter vrsti in količini oddanih gnojil;
- vi. podatke o količini (v litrih) neposredne prodaje kravjega mleka, vključno z mlekom, prodanim po mlekomatu, in mlekom, prodanim v okviru majhnih količin (evidenca za leto 2021);
- vii. če uveljavljate rejo avtohtonih in tradicionalnih pasem domačih živali (ukrep KOPOP, zahteva GEN_PAS), je treba oddati dokumente o vpisu v rodovniško knjigo (za govedo, prašiče, drobnico in konje) ali vpis v register oziroma evidence (za kokoši) ali vsaj identifikacijske številke živali;
- viii. če uveljavljate avtohtone sorte (ukrep KOPOP, zahteva GEN_SOR in GEN_SEME), je treba navesti ime sorte;
- ix. analize tal in gnojilne načrte v primeru vključenosti v KOPOP ob dodajanju novih GERK-ov, ki se jih gnoji z mineralnimi gnojili;
- x. v primeru setve konoplje ime sorte;
- xi. ažuriran register za posamezno vrsto živali na kmetijskem gospodarstvu – za govedo (rumena knjiga), za drobnico (zelena knjiga) in za prašiče (vijolična knjiga);
- xii. ostale dokumente o kmetijskem gospodarstvu, ki bodo lahko v pomoč pri izpolnjevanju vloge in zahtevkov (zapisnike kontrolorjev, zadnji izpis o urejenih GERK-ih iz registra kmetijskih gospodarstev, odločbe o prejetih plačilih za preteklo leto, odločbo o dodelitvi plačilnih pravic, morebitne še nerešene pritožbe na odločbe ...).

Vse ostale informacije so na voljo na spletni strani: [Napotki za oddajo zbirne vloge](#).

Pomembne povezave:

- i. **GOV.SI - Oddaja zbirne vloge za leto 2022 !**
  - a. <https://www.gov.si/zbirke/storitve/oddaja-zbirne-vloge-za-leto-2022/>
- ii. **KGZS - Vse o zbirnih vlogah 2022 !**
  - a. <https://www.kgzs.si/zbirne-vloge>
- iii. Navodila za uveljavljanje ukrepov kmetijske politike 2022
  - a. https://www.gov.si/assets/organi-v-sestavi/ARSKTRP/SNP/ZV-2022/Velika-navodila_22022022.pdf
- iv. Dostop do aplikacije za oddajo zbirnih vlog je objavljen na spletni strani: <https://www.gov.si/zbirke/storitve/e-poslovanje-e-kmetija/>
- v. Vnaprej pripravljen obrazec za leto 2021, kamor vnesete vašo KMG-MID številko <http://pregled.arsktrp.gov.si/predtisk22.php>

8 KONTAKTI INŠTITUCIJ

MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO, GOZDARSTVO IN PREHRANO

(Skupna kmetijska politika, Program razvoja podeželja)

Dunajska cesta 22

1000 Ljubljana

Telefon: 01 478 90 00

E-pošta: gp.mkgp@gov.si

Splet: <https://www.gov.si/drzavni-organi/ministrstva/ministrstvo-za-kmetijstvo-gozdarstvo-in-prehrano/>

Sektor za urejanje kmetijskega prostora in zemljiške operacije

MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO, GOZDARSTVO IN PREHRANO

DIREKTORAT ZA KMETIJSTVO

(Melioracijski jarki)

Dunajska cesta 22

1000 Ljubljana

Telefon: 01 478 91 28

E-pošta: gp.mkgp@gov.si

Splet: <https://www.gov.si/drzavni-organi/ministrstva/ministrstvo-za-kmetijstvo-gozdarstvo-in-prehrano/o-ministrstvu/direktorat-za-kmetijstvo/sektor-za-urejanje-kmetijskega-prostora-in-zemljske-operacije/>

Sektor za trajnostno kmetijstvo

MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO, GOZDARSTVO IN PREHRANO

DIREKTORAT ZA KMETIJSTVO

(Navzkrižna skladnost)

Dunajska 22

1000 Ljubljana

Telefon: 01 478 90 40

E-pošta: gp.mkgp@gov.si

Splet: <https://www.gov.si/teme/pravila-dobre-kmetijske-prakse/>

Agencija Republike Slovenije za kmetijske trge in razvoj podeželja

Dunajska cesta 160

1000 Ljubljana

Telefon: 01 580 77 92

E-pošta: aktrp@gov.si

Splet: <https://www.gov.si/drzavni-organi/organi-v-sestavi/agencija-za-kmetijske-trge-in-razvoj-podezelja/>

MINISTRSTVO ZA OKOLJE IN PROSTOR

Dunajska cesta 48
1000 Ljubljana
01 478 70 00

gp.mop@gov.si

<https://www.gov.si/drzavni-organi/ministrstva/ministrstvo-za-okolje-in-prostor/>

Sektor za ohranjanje narave

MINISTRSTVO ZA OKOLJE IN PROSTOR

DIREKTORAT ZA OKOLJE

(Naravne vrednote)

Dunajska cesta 47
1000 Ljubljana
01 478 74 75

gp.mop@gov.si

<https://www.gov.si/drzavni-organi/ministrstva/ministrstvo-za-okolje-in-prostor/o-ministrstvu/direktorat-za-okolje/sektor-za-ohranjanje-narave/>

Sklad kmetijskih zemljišč in gozdov

Republike Slovenije

(Melioracijski jarki)

Dunajska cesta 58, 1000 Ljubljana
Telefon: 01 434 11 00

E-pošta: info.skzgrs@gov.si

<http://www.s-kzg.gov.si/si/>

ZAVOD REPUBLIKE SLOVENIJE ZA VARSTVO NARAVE

(Naravne vrednote)

Tobačna ulica 5,
1000 Ljubljana
Telefon: (01) 2309-500

E-pošta: zrsvn.oe@zrsvn.si

<https://zrsvn-varstvonarave.si/>

KMETIJSKO GOZDARSKA ZBORNICA SLOVENIJE

Gospodinjska ulica 6,
1000 Ljubljana
Telefon: 01/513-66-00

E-pošta: kgzs@kgzs.si

Splet: <https://www.kgzs.si/>

KGZS – Zavod Celje

Trnoveljska cesta 1
3000 Celje, Slovenija
Telefon: 03/425 55 00
E-pošta: tajnistvo@ce.kgzs.si
Splet: <https://www.kmetijskizavod-celje.si/>

KGZS – Zavod Kranj

Cesta Iva Slavca 1
4000 Kranj, Slovenija
Telefon: 04/280 46 00
E-pošta: zavod@kr.kgzs.si
Splet: <https://www.kgz-kranj.si/>

KGZS – Zavod Ljubljana

Gospodinjska ulica 6
1000 Ljubljana, Slovenija
Telefon: 01/513 07 00
E-pošta: tajnistvo@lj.kgzs.si
Splet: <https://lj.kgzs.si/>

KGZS – Zavod Maribor

Vinarska ulica 14
2000 Maribor, Slovenija
Telefon: 02/228 49 00
E-pošta: info@kmetijski-zavod.si
Splet: <https://www.kmetijski-zavod.si/sl-si/>

KGZS – Zavod Murska Sobota

Štefana Kovača 40
9000 Murska Sobota, Slovenija
Telefon: 02/539 14 10
E-pošta: kgzs.zavod.ms@gov.si
Splet: <http://www.kgzs-ms.si/>

KGZS – Zavod Nova Gorica

Pri hrastu 18
5000 Nova Gorica, Slovenija
Telefon: 05/335-12-00
E-pošta: info@go.kgzs.si
<https://www.kmetijskizavod-ng.si/>

KGZS – Zavod Novo mesto

Šmihelska cesta 14
8000 Novo mesto, Slovenija

T.: 07/373 05 70

E.: tajnistvo@kgzs-zavodnm.si

<http://www.kmetijskizavod-nm.si/>

KGZS – Zavod Ptuj

Ormoška cesta 28

2250 Ptuj, Slovenija

T.: 02/749-36-10

E.: tajnistvo@kgz-ptuj.si

<https://www.kgz-ptuj.si/>

Inštitut KON-CERT Maribor

Vinarska ulica 14,

2000 Maribor

T.: +386 (0)2 22 84 952

E.: info@kon-cert.si

Splet: <http://www.kon-cert.si/>

9 LITERATURA IN VIRI

ARSO, Varovana območja narave. <http://kazalci.arso.gov.si/sl/content/varovana-obmocja-narave-1> (datum dostopa: 11. 10. 2022).

Atlas okolja. http://gis.arso.gov.si/atlasokolja/profile.aspx?id=Atlas_Okolja_AXL@Arso (datum dostopa: 6. 8. 2022).

Ažman Momirsk L., Kladnik D. 2009. Terasirane pokrajine v Sloveniji. Acta geographica Slovenica: 49–1.

CRP, V4-1434. 2015. Opredelitev krajinske pestrosti in krajinskih značilnosti, pomembnih za ohranjanje biotske raznovrstnosti. Končno poročilo. Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta.

Dudley N., Alexander S. 2017. Agriculture and biodiversity: a review. Biodiversity 18 (2–3): 45–49.

Emmerson M., Morales M. B., Oñate J. J., Batáry P., Berendse F., Liira J., Aavik T., Guerrero I., Bommarco R., Eggers S., Pärt T., Tschardt T., Weisser W., Clement L., in Bengtsson J. 2016. How Agricultural Intensification Affects Biodiversity and Ecosystem Services. V: Agricultural Policy-Induced Effects on Biodiversity and Ecosystem Services. Advances in Ecological Research 55: 43–97.

Erisman J. W., van Eekeren N, de Wit J., Koopmans C., Cuijpers W., Oerlemans N., Koks B. J. 2016. Agriculture and biodiversity: A better balance benefits both. AIMS Agriculture and Food 1(2): 157–74.

Evropska komisija, CAP at a glance. https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/cap-overview/cap-glance_en (datum dostopa: 11. 10. 2022).

Evropska komisija, CAP Strategic Plans. https://agriculture.ec.europa.eu/cap-my-country/cap-strategic-plans_en (datum dostopa: 11. 10. 2022).

Evropska komisija, Environmental sustainability in the CAP. https://agriculture.ec.europa.eu/sustainability/environmental-sustainability/cap-and-environment_en (datum dostopa: 11. 10. 2022).

Evropska komisija, Sustainable land use (greening). https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/income-support/greening_en (datum dostopa: 11. 10. 2022).

Erjavec E., 2007. Prihodnost Skupne kmetijske politike v luči evropskih financ- poskus politično-ekonomske analize. <http://www.svez.gov.si/fileadmin/svez.gov.si/> (datum dostopa: 15. 11. 2022).

Globevnik L., Sovinc A. 2020. Strokovno mnenje o vplivu čiščenja terciarnih jarkov na stanje voda in vodni režim na izbranih primerih.

Golobič M., Penko Seidl N., Lestan K. A., Žerdin M., Pačnik L., Libnik N., Vrbajnščak M., Vrščaj B., Kralj T. 2015. Opredelitev krajinske pestrosti in krajinskih značilnosti, pomembnih za ohranjanje biotske raznovrstnosti: Končno poročilo projekta. Ljubljana, Univerza v Ljubljani.

GOV.SI, Neposredna plačila za kmetije. <https://www.gov.si/podrocja/kmetijstvo-gozdarstvo-in-prehrana/kmetijstvo-in-razvoj-podezelja/neposredna-placila-za-kmetije/> (datum dostopa: 11. 10. 2022).

KIS, Kmetijski inštitut Slovenije <https://www.kgzs.si/novica/zacenja-se-elektronsko-izpolnjevanje-zbirnih-vlog-za-ukrepe-kmetijske-politike-2022-2022-02-22> (datum dostopa: 22. 8. 2022).

Kmetovanje za Naturo 2000. 2018. Kmetovanje za Naturo 2000, Smernice, kako podpirati sisteme kmetovanja v Naturi 2000 za doseganje varstvenih ciljev, pripravljene na podlagi dobrih praks iz držav članic.

Meeussen C., Govaert S., Vanneste T., Calders K., Bollmann K., Brunet J., Cousins S. A. O., Diekmann M., Graae B. J., Hedwall P., Krishna S. M., Iacopetti G., Lenoir J., Lindmo S., Orczewska A., Ponette Q., Plue J., Selvi F., Spicher F., Tolosano M., Verbeeck H., Verheyen K., Vangansbeke P., De Frenne P. 2020. Forest Ecology and Management Structural variation of forest edges across Europe. *Forest Ecology and Management* 462:117929.

Naravovarstveni atlas. <https://www.naravovarstveni-atlas.si/web/profile.aspx?id=N2K@ZRSVNJ> (datum dostopa: 6. 8. 2022).

Navodila za izvajanje operacije ohranjanje mejic v okviru Kmetijsko-okoljskih-podnebnih plačil. Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. 2. posodobitev. 2019. Republika Slovenija, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. https://skp.si/download/navodila_kra_mej_2019_koncna-pdf?ind=60c31c7ce2db1&filename=Navodila_KRA_MEJ_2019_kon%C4%8Dna.pdf&wpdmdl=6232&refresh=6329ce4ecf4db1663684174 (datum dostopa: 27. 7. 2022).

Okoljsko poročilo za strateški načrt skupne kmetijske politike za obdobje 2023-2027 za Slovenijo. 2022. https://skp.si/wp-content/uploads/2022/07/01_00_OP_SN_SKP_-2023_2027_javna_razgrnitev.pdf (datum dostopa: 11. 10. 2022).

Operacija: Habitati ptic vlažnih ekstenzivnih travnikov: Podukrep 10.1 – Plačilo kmetijsko-okoljskih-podnebnih obveznosti. <https://skp.si/prp-2014-2020/ukrepi-in-podukrepi-prp-2014-2020/m10-kmetijsko-okoljska-podnebna-placila/habitati-ptic-vlaznih-ekstenzivnih-travnikov/habitati-ptic-vlaznih-ekstenzivnih-travnikov-podukrep-10-1-placilo-kmetijsko-okoljskih-podnebnih-obveznosti> (datum dostopa: 25. 8. 2022).

Operacija: Ohranjanje mejic: Podukrep 10.1 – Plačilo kmetijsko-okoljskih-podnebnih obveznosti. <https://skp.si/prp-2014-2020/ukrepi-in-podukrepi-prp-2014-2020/m10-kmetijsko-okoljska-podnebna-placila/ohranjanje-mejic/ohranjanje-mejic-podukrep-10-1-placilo-kmetijsko-okoljskih-podnebnih-obveznosti> (datum dostopa: 25. 8. 2022).

Operacija: Posebni traviščni habitati: Podukrep 10.1 – Plačilo kmetijsko-okoljskih-podnebnih obveznosti. Operacija: Posebni traviščni habitati: Podukrep 10.1 – Plačilo kmetijsko-okoljskih-podnebnih obveznosti – Skupna kmetijska politika (skp.si) (datum dostopa: 25. 8. 2022).

Operacija: Visokodebelni travniški sadovnjaki: Podukrep 10.1 – Plačilo kmetijsko-okoljskih-podnebnih obveznosti. <https://skp.si/prp-2014-2020/ukrepi-in-podukrepi-prp-2014-2020/m10-kmetijsko-okoljska-podnebna-placila/visokodebelni-travniski-sadovnjaki/visokodebelni-travniski-sadovnjaki-podukrep-10-1-placilo-kmetijsko-okoljskih-podnebnih-obveznosti> (datum dostopa: 25. 8. 2022).

Podukrep M11.1 – Plačila za preusmeritev v prakse in metode ekološkega kmetovanja. <https://skp.si/prp-2014-2020-2022/ukrepi/skrb-za-okolje-in-prilagajanje-na-podnebne-spremembe/ukrep-m11-ekolosko-kmetovanje/podukrep-11-1-placila-za-preusmeritev-v-prakse-in-metode-ekoloskega-kmetovanja> (datum dostopa: 25. 8. 2022)

Podukrep M11.2 – Plačila za ohranitev praks in metod ekološkega kmetovanja. <https://skp.si/prp-2014-2020-2022/ukrepi/skrb-za-okolje-in-prilagajanje-na-podnebne-spremembe/ukrep-m11-ekolosko-kmetovanje/podukrep-11-2-placila-za-ohranitev-praks-in-metod-ekoloskega-kmetovanja> (datum dostopa: 25. 8. 2022)

Podukrep M13.2 – Izplačilo nadomestil za druga območja, ki imajo pomembne naravne omejitve. <https://skp.si/prp-2014-2020-2022/ukrepi/skrb-za-okolje-in-prilagajanje-na-podnebne-spremembe/ukrep-m13-placila-obmocjem-z-naravnimi-ali-drugimi-posebnimi-omejitvami/podukrep-13-2-izplacilo-nadomestil-za-druga-obmocja-ki-imajo-pomembne-naravne-omejitve> (datum dostopa: 25. 8. 2022).

Podukrep M16.5 – Okolje in podnebne spremembe. <https://skp.si/prp-2014-2020-2022/ukrepi/skrb-za-okolje-in-prilagajanje-na-podnebne-spremembe/operacija-okolje-in-podnebne-spremembe-podukrep-16-1-podpora-za-ustanovitev-in-delovanje-operativnih-skupin-evropskega-partnerstva-za-inovacije-na-podrocju-kmetijske-produktivnosti-in-trajnosti-in-pod> (datum dostopa: 25. 8. 2022).

Pravilnik o spremembah in dopolnitvah Pravilnika o določitvi in varstvu naravnih vrednot. 2019. Ur. l. RS, št. 7/19. <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=PRAVI3364> (datum dostopa: 11. 10. 2022)

Pravilnik o spremembi in dopolnitvi Pravilnika o registru kmetijskih gospodarstev. 2021. Ur. l. RS, št. 16/21. <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=PRAVI4050> (datum dostopa: 11. 10. 2022)

Priročnik za izvajanje zahtev navzkrižne skladnosti za kmetijska gospodarstva. https://www.kgzs.si/uploads/dokumenti/strokovna_gradiva/prirocnik_za_izvajanje_navzkrizne_skladnosti_2017.pdf (datum dostopa: 27.7.2022).

Program razvoja podeželja RS za obdobje 2014-2020. 2022. https://skp.si/wp-content/uploads/2022/10/Programme_2014SI06RDNP001_14_1_sl.pdf (datum dostopa: 11. 11. 2022).

Revizijsko poročilo Ravnanje z varstvenimi območji Natura 2000. 2017. Računsko sodišče Republike Slovenije: 98 str.

Scown M. W., Brady M. V., Nicholas K. A.. 2020. Billions in Misspent EU Agricultural Subsidies Could Support the Sustainable Development Goals. *One Earth* 3(2): 237–50.

Skupna kmetijska politika. <https://skp.si/> (datum dostopa: 21. 8. 2022).

Slabe Erker R., Lampič B., Cunder T., Bedrač M. 2018. Opredelitev in merjenje trajnosti v kmetijstvu. Ljubljana. Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.

Strateški načrt skupne kmetijske politike 2023–2027 za Slovenijo. 2022. https://skp.si/wp-content/uploads/2022/10/00_SN-2023-2027.pdf (datum dostopa: 16. 9. 2022).

Uredba o izvajanju ukrepa naložbe v osnovna sredstva in podukrepa podpora za naložbe v gozdarske tehnologije ter predelavo, mobilizacijo in trženje gozdarskih proizvodov iz Programa razvoja podeželja Republike Slovenije za obdobje 2014–2020. 2015. Ur. l. RS, 104/15. <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=URED6926> (datum dostopa: 11. 10. 2022)

Uredba o izvajanju ukrepa Sodelovanje iz Programa razvoja podeželja Republike Slovenije za obdobje 2014–2020. 2017. Ur. l. RS, 68/17. <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=URED7467> (datum dostopa: 11. 10. 2022)

Uredba o spremembah in dopolnitvah Uredbe o shemah neposrednih plačil. 2022. Ur. l. RS, št. 53/22. <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=URED8551> (datum dostopa: 11. 10. 2022)

Uredba o spremembah in dopolnitvah Uredbe o ukrepih kmetijsko-okoljska-podnebna plačila, ekološko kmetovanje in plačila območjem z naravnimi ali drugimi posebnimi omejitvami iz Programa razvoja podeželja Republike Slovenije za obdobje 2014–2020. 2022. Ur. l. RS, št. 20/22. <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=URED8470> (datum dostopa: 11. 10. 2022)

Uredba o spremembah in dopolnitvah uredbe o zvrsteh naravnih vrednot. 2003. Ur. l. RS, št. 67/03. <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=URED2748> (datum dostopa: 11. 10. 2022)

Uredba o spremembah Uredbe o navzkrižni skladnosti. 2021. Ur. l. RS, št. 184/21. <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=URED8429> (datum dostopa: 11. 10. 2022)

Zakon o spremembi Zakona o divjadi in lovstvu. 2022. Ur. l. RS, št. 44/22.
<http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO8477> (datum dostopa: 11. 10. 2022)

Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o vodah. 2020. Ur. l. RS, št. 65/20.
<http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO8057> (datum dostopa: 11. 10. 2022)